

2019-2021 DÖNEMİ

MESS GRUP TOPLU SÖZLEŞME SÜRECİNDE

METAL İŞÇİSİNİN GERÇEĞİ

BİRLEŞİK METAL-İŞ

BİRLEŞİK METAL İŞÇİLERİ SENDİKASI

2019-2021 DÖNEMİ

MESS GRUP TOPLU SÖZLEŞME SÜRECİNDE

METAL İŞÇİSİNİN GERÇEĞİ

OCAK 2020

Baskı:

Başka Serigrafi Baskı ve Reklam Hizmetleri
Ocak 2020

Birleşik Metal-İş Sendikası

Bostancı Mahallesi E 80 Yanyol Cad. No: 2
34744 Bostancı/İSTANBUL

Tel: (0216) 380 85 90 Faks: (0216) 373 65 02

E-Posta: bilgi@birlesikmetal.org

Twitter: @BirlesikMetal

Facebook: BirlesikMetal

www.birlesikmetal.org

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
2019-2021 DÖNEMİ GRUP TİS SÜRECİ	1
1) METAL SEKTÖRÜNDE KARLILIK, VERİMLİLİK, İŞÇİLİK MALİYETLERİ	3
METAL SEKTÖRÜNDEKİ FİRMALARIN KAR VE ZARARLARININ (İSO VE İMKB VERİLERİ ÜZERİNDEN) DEĞERLENDİRMESİ	3
METAL SEKTÖRÜ 2018 YILINI KARLA KAPATTI	3
2019 YILININ 3. ÇEYREK VE 3. ÇEYREK VERİLERİ	4
KARLILIK ORANLARI SON 8 YILIN EN YÜKSEĞİNDE	6
EMEĞİN ÜRETTİĞİ DEĞERDEN ALDIĞI PAY AZALIYOR	6
REEL BİRİM ÜCRETLER DÜŞÜYOR	7
BURSA 250'DE KARLAR, CİROLAR	8
KİŞİ BAŞINA ÜRETİM ARTIYOR	10
TOPLAM ÜRETİM GİDERLERİ İÇİNDE İŞÇİLİK GİDERLERİNİN ORANI	14
2) VERİMLİLİKTE GELİŞMELER	17
İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİ YÜZDE 31 ARTTI	17
TOPLAM SANAYİDE İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİ ARTTI	17
METAL SEKTÖRÜNDE VERİMLİLİK	18
ÜLKELERE GÖRE İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİ DÜZEYİ	21
3) ÜLKELERE GÖRE İŞÇİNİN ÜRETTİĞİ DEĞERDEN ALDIĞI PAY	27
ANA METAL SANAYİ	27
ELEKTRİKLİ TEÇHİZAT ÜRETİMİ	29
METAL EŞYA	31
MOTORLU KARA TAŞITLARI	33
MAKİNE EKİPMAN İMALATI	35
BİLGİSAYAR, ELEKTRONİK VE OPTİK CİHAZLARIN ÜRETİMİ	37
4) ÜCRETLERİN VE ASGARİ ÜCRET KARŞISINDAKİ DURUMU	39
5) ÜCRET ZAMLARI İLE ENFLASYON ARASINDAKİ İLİŞKİ	40
6) ENFLASYON HESAPLAMASI VE TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ	41
ENFLASYON NEDİR? NASIL HESAPLANMAKTADIR?	42
ENFLASYON GERÇEĞİ	45
7) AÇLIK VE YOKSULLUK SINIRI	49
8) TÜRKİYE'DE İŞÇİLERİN İŞE DEVAMSIZLIK DURUMU	52
9) GELİR VERGİSİ	55
GELİR VERGİSİ UYGULAMALARI	55
OECD ÜLKELERİ İÇİNDE ÜCRETLERDE VERGİ ORANI EN YÜKSEK ÜLKE TÜRKİYE	60
10) ARA DİNLENMELERİ	61
11) SENDİKAMIZIN TOPLU SÖZLEŞME TEKLİFİ	63
2 YILLIK TOPLU SÖZLEŞME	63
ÜCRET TEKLİFİMİZ	63
SOSYAL HAKLAR TEKLİFİMİZ	63

TABLolar DİZİNİ

TABLO 1: ÖRGÜTLÜ OLDUĞUMUZ BAZI İŞYERLERİNDE 2018 YILI DÖNEM KARI VE ÇALIŞAN BAŞINA DÜŞEN KAR MİKTARI	3
TABLO 2: MESS KAPSAMINDAKİ BAZI İŞYERLERİNDE 2018 YILI DÖNEM KARI VE ÇALIŞAN BAŞINA DÜŞEN KAR MİKTARI	3
TABLO 3: SEKTÖRLERE GÖRE 3. DÖNEM KARLILIK DÜZEYİ (BİST VERİLERİ)	4
TABLO 4: MESS KAPSAMINDA YER ALAN VE SENDİKAMIZIN ÖRGÜTLÜ OLDUĞU FİRMALARDAKİ KAR/ZARAR VERİLERİ (2018-2019 9 AYLIK VERİ).....	5
TABLO 5: MESS KAPSAMINDA YER ALAN SEÇİLMİŞ ŞİRKETLERİN KAR/ZARAR DURUM TABLOSU	5
TABLO 6: OTOMOTİV ANA SANAYİ.....	8
TABLO 7: MAKİNE VE TEÇHİZAT	9
TABLO 8: METAL	9
TABLO 9: OTOMOTİV YAN SANAYİ	10
TABLO 10: ELEKTRİK-ELEKTRONİK.....	10
TABLO 11: ANA METAL SANAYİNDE ÜCRET AYARLI İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİ (%)	21
TABLO 12: FABRİKASYON METAL ÜRÜNLERİ İMALATINDA (METAL EŞYA) ÜCRET AYARLI EMEK VERİMLİLİĞİ (%).....	22
TABLO 13: ELEKTRİKLİ TEÇHİZAT ÜRETİMİNDE ÜCRET AYARLI EMEK VERİMLİLİĞİ (%)	23
TABLO 14: MOTORLU KARA TAŞITI, TREYLER (RÖMORK) VE YARI TREYLER (YARI RÖMORK) İMALATI SEKTÖRÜNDE ÜCRET AYARLI EMEK VERİMLİLİĞİ (%)	24
TABLO 15: BİLGİSAYAR, ELEKTRONİK VE OPTİK ÜRÜNLERİN İMALATI SEKTÖRÜNDE ÜCRET AYARLI EMEK VERİMLİLİĞİ (%).....	25
TABLO 16: MAKİNE VE EKİPMANLARI İMALATI SEKTÖRÜNDE ÜCRET AYARLI EMEK VERİMLİLİĞİ (%) ...	26
TABLO 17: ANA METAL SANAYİ İŞÇİLERİNİN ÜRETTİKLERİ DEĞERDEN ALDIĞI PAY.....	28
TABLO 18: ELEKTRİKLİ TEÇHİZAT ÜRETİMİNDE İŞÇİLERİNİN ÜRETTİKLERİ DEĞERDEN ALDIĞI PAY	30
TABLO 19: TABLO 19- METAL EŞYA ÜRETİMİNDE İŞÇİLERİNİN ÜRETTİKLERİ DEĞERDEN ALDIĞI PAY	32
TABLO 20: TABLO 19- METAL EŞYA ÜRETİMİNDE İŞÇİLERİNİN ÜRETTİKLERİ DEĞERDEN ALDIĞI PAY	34
TABLO 21: MAKİNE EKİPMAN İMALATINDA İŞÇİLERİNİN ÜRETTİKLERİ DEĞERDEN ALDIĞI PAY.....	36
TABLO 22: BİLGİSAYAR, ELEKTRONİK VE OPTİK CİHAZLARIN ÜRETİMİNDE İŞÇİLERİNİN ÜRETTİKLERİ DEĞERDEN ALDIĞI PAY.....	38
TABLO 23: ÜCRET VE ASGARİ ÜCRET İLİŞKİSİ	39
TABLO 24: 31 AĞUSTOS 2010-31 AĞUSTOS 2019 DÖNEMİNDE ÜCRET ARTIŞI	40
TABLO 25: MESS'LE YAPILAN TİS'LERİN ENFLASYON KARŞISINDAKİ DURUMU	41
TABLO 26: TÜKETİCİ FİYATLARI ENDEKSİ ANA AĞIRLIK GRUPLARINDA DEĞİŞİM	43
TABLO 27: TÜFE'DE EN ÇOK AĞIRLIĞA SAHİP MADDELER VE AĞIRLIKLARI.....	48
TABLO 28: SAĞLIKLI BESLENMEK İÇİN YAPILMASI GEREKEN ASGARİ ZORUNLU GIDA HARCAMALARI ..	49
TABLO 29: GIDALARIN YAŞ GRUPLARINA GÖRE GÜNLÜK MALİYETİ (TL)	49
TABLO 30: ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE DEVAMSIZLIK GÜN SAYISI (2017)	52
TABLO 31: HASTALIK NEDENİYLE DEVAMSIZLIKTA YILDA ÇALIŞAN BAŞINA DÜŞEN GÜN SAYISI	53
TABLO 32: YENİ GELİR VERGİSİ DİLİMLERİ.....	56
TABLO 33: GELİR VERGİSİ DİLİMLERİNDE Kİ ARTIŞ	56
TABLO 34: BEKAR BİR ASGARİ ÜCRETİNİN YIL İÇİNDE ELİNE GEÇECEK MİKTAR	57
TABLO 35: YILLARA GÖRE GELİR VERGİSİNİN İLK DİLİMİNİN DEĞİŞİMİ VE ENFLASYON ORANLARI.....	57
TABLO 36: YILLARA GÖRE GELİR VERGİSİ TARİFESİNİN İLK DİLİMİ VE ASGARİ ÜCRETE ORANI.....	58
TABLO 37: ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE ARA DİNLENME SÜRELERİ	61

GRAFİK DİZİNİ

GRAFİK 1: İSO BİRİNCİ 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU ÖZEL KURULUŞLAR KARLILIK ORANLARI (%).....	6
GRAFİK 2: İSO EN BÜYÜK BİRİNCİ VE İKİNCİ 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU EMEĞİN KATMA DEĞERDEN ALDIĞI PAY (%)	7
GRAFİK 3: TOPLAM SANAYİDE ÇALIŞAN SAATE GÖRE REEL BİRİM ÜCRET ENDEKSİ (2015=100).....	7
GRAFİK 4: TÜRK TRAKTÖR'DE MAVİ YAKALI İŞÇİ BAŞINA ÜRETİLEN ARAÇ (2008/2018)	11
GRAFİK 5: TOFAŞ'TA MAVİ YAKALI İŞÇİ BAŞINA ÜRETİLEN ARAÇ (2008/2018).....	11
GRAFİK 6: MAN'DA MAVİ YAKALI İŞÇİ BAŞINA ÜRETİLEN ARAÇ (2008/2018).....	12
GRAFİK 7: HYUNDAİ ASSAN'DA MAVİ YAKALI İŞÇİ BAŞINA ÜRETİLEN ARAÇ (2008/2018).....	13
GRAFİK 8: FORD OTOSAN'DA MAVİ YAKALI İŞÇİ BAŞINA ÜRETİLEN ARAÇ (2008/2018).....	14
GRAFİK 9: FORD OTOSAN'DA TOPLAM ÜRETİM GİDERLERİ İÇİNDE İŞÇİLİK GİDERLERİNİN ORANI (2015/2018) ..	15
GRAFİK 10: TOFAŞ'DA TOPLAM ÜRETİM GİDERLERİ İÇİNDE İŞÇİLİK GİDERLERİNİN ORANI	15
GRAFİK 11: KARŞAN'DA TOPLAM ÜRETİM GİDERLERİ İÇİNDE İŞÇİLİK GİDERLERİNİN ORANI	15
GRAFİK 12: ARÇELİK'DE TOPLAM ÜRETİM GİDERLERİ İÇİNDE İŞÇİLİK GİDERLERİNİN ORANI	16
GRAFİK 13: DEMİSAŞ'DA TOPLAM ÜRETİM GİDERLERİ İÇİNDE İŞÇİLİK GİDERLERİNİN ORANI	16
GRAFİK 14: ÇALIŞAN BAŞINA ÜRETİMDEN SATIŞLAR (NET) (TL, CARİ FİYATLARLA)	17
GRAFİK 15: SAATLİK İŞGÜCÜ VERİMİ (2015=100)	18
GRAFİK 16: ANA METAL SANAYİİNDE VERİMLİLİK.....	18
GRAFİK 17: METAL EŞYA SANAYİİNDE VERİMLİLİK	19
GRAFİK 18: BİLGİSAYARLARIN, ELEKTRONİK VE OPTİK ÜRÜNLERİN İMALATINDA VERİMLİLİK.....	19
GRAFİK 19: ELEKTRİKLİ TEÇHİZAT İMALATINDA VERİMLİLİK	20
GRAFİK 20: MAKİNE VE EKİPMAN İMALATINDA VERİMLİLİK	20
GRAFİK 21: MOTORLU KARA TAŞITI, TREYLER VE YARI TREYLER İMALATINDA VERİMLİLİK.....	21
GRAFİK 22: TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİ.....	41
GRAFİK 23: YAPILMASI GEREKEN HARCAMALARIN ÜRÜN GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI	50
GRAFİK 24: YILLARA GÖRE GELİR VERGİSİ TARİFESİNİN İLK DİLİMİNİN DEĞİŞİMİ.....	59

GİRİŞ

Metal sektörü, otomotivden beyaz eşyaya, demir dökümden, elektroniğe geniş bir alanı kapsamaktadır ve Türkiye ekonomisinin lokomotifi niteliğindedir. Ekonominin üçte birini metal sektörü oluştururken, İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan 500 büyük sanayi kuruluşu içerisinde en büyük ilk 10 şirketten 9'u metal sektöründe faaliyet göstermektedir. 500 şirketten 194'ü (% 38,8'i) metal sektöründe faaliyet gösteren şirketlerden oluşmaktadır.

MESS ile sürdürülmekte olan grup toplu sözleşmesi 186 işyeri/işletmeden yaklaşık 130 bin işçiyi doğrudan ilgilendirmektedir. Bu sözleşme sadece 130 bin metal işçisini ve onların ailelerini değil, başta sendikalı işçiler olmak üzere işçi sınıfının diğer kesimlerini de etkileme gücüne sahiptir.

Metal grup sözleşmeleri; sözleşme kapsamında işçinin çokluğu, örgütlülük düzeyi ve niteliği, MESS'in işveren örgütleri içindeki farklı durumu ve sektörün ekonomi içindeki büyüklüğü nedeniyle hep önemli olmuştur. 2015 yılı yaz aylarında yaşanan "Metal Fırtına" güncel bir mücadele dönemine işaret ederken, "DGM'yi ezdik sıra MESS'de" şiarı da metal işçilerinin tarihsel mücadelesine işaret etmektedir.

2019-2021 Dönemi Grup TİS Süreci

Sendikamızla MESS arasında sürmekte olan grup toplu iş sözleşmesi kapsamında 31 işyeri/işletme bünyesindeki 41 fabrikadan 10 bin işçi bulunmaktadır.

- Sendikamızın TİS teklifi toplam 95 madde olup:
- 79 Asıl madde
- 5 Geçici madde
- 8 Ek madde
- 3 yönetmelikten oluşmaktadır.

MESS'e TİS teklifimiz 9 Eylül 2019 günü verilmiş ve teklifimizin detayları 1 Eylül 2019 günü Gebze'de metal işçileriyle birlikte yapılan basın toplantısı ile kamuoyuna açıklanmıştır.

Bu dönemde toplam 5 görüşme yapılmıştır.

1. Toplantı: 7 Ekim 2019
2. Toplantı: 21 Ekim 2019
3. Toplantı: 4 Kasım 2019
4. Toplantı: 21 Kasım 2019
5. Toplantı: 4 Aralık 2019

5 Toplantıda 30 asıl madde, 2 Geçici Madde, 4 Ek Madde ve 1 Yönetmelik kabul edilmiş ve toplam 58 madde için 4 Aralık 2019 günü yapılan toplantıda Uyuşmazlık Tutanağı tutulmuştur.

Uyuşmazlık Maddeleri:

- 49 Asıl madde
- 3 Geçici madde
- 4 Ek madde
- 2 yönetmelik

Uyuşmazlık konusu maddelerin önemli bir kısmı parasal maddelerden oluşmaktadır. Ücret başta olmak üzere, sosyal haklar ve parasal sonuç doğuran fazla mesai, gece zammı gibi maddelerde anlaşma sağlanmamıştır.

4 Aralıkta yapılan ve uyuşmazlık tutanağı tutulan toplantıda MESS, birinci 6 aylık dönem için yüzde 6,05 oranında (1 Eylül 2019 öncesindeki 6 aylık dönemde gerçekleşen resmi enflasyon oranı) ücret zammı önermiştir. Bu oran ortalama ücrette ikramiye dahil net 204 TL'dir. Diğer altışar aylarda ise enflasyon oranında zam önermiştir. MESS, 3 yıllık TİS teklifi devam ettirdiğini belirtmiştir.

10 Ocak 2020 günü yapılan toplantıda ise, ücret teklifini yüzde 6,05'den yüzde 8'e revize etmiştir.

Sendikamızın ücret zammı talebi ise ortalama ücrette seyyanen ikramiye dahil net 1.150,00 TL'dir. Buna göre ilk 6 aylık dönem için ücret zammı teklifimizin karşılığı ortalama ücret bazında yüzde 34'dür.

MESS, sosyal haklarda da yüzde 15,01 oranında (1 Eylül 2019 öncesindeki 1 yıllık dönemde gerçekleşen resmi enflasyon oranı) artış teklif etmiştir. Sendikamızın sosyal haklara ilişkin teklifi ise ortalamada yüzde 55'dir. MESS, sosyal haklarla ilgili herhangi bir ilave teklifi kabul etmeyeceğini belirtmiştir.

Uyuşmazlık Tutanağının tutulmasının ardından 10 Aralık'ta arabulucu başvurusu yapılmış ve ilk toplantı 20 Aralık 2019 günü resmi arabulucu Levent Akın başkanlığında, Sendikamızın Anadolu Şubesinde MESS Temsilcinin de katılımı ile yapılmış, bu toplantıda 26 Aralık 2019 günü bir toplantı daha yapılması kararlaştırılmıştır. Arabulucu ile 26 Aralık 2019 tarihinde yapılan toplantıda da anlaşma sağlanamamış, 6356 Sayılı kanun gereği bu toplantı sonrası Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arabulucu raporunu Sendikamıza göndermiştir.

Arabulucu raporunun 10.01.2019 tarihinde Sendikamız ulaşması ile birlikte grev sürecine girilmiştir.

Bu çalışma metal işçilerinin haklı taleplerinin gerekçelerini içermektedir. Bu çerçevede ilk olarak metal sektöründe İstanbul Sanayi Odası ve Borsa İstanbul verileri üzerinden karlılık ve işçilik maliyetleri değerlendirilmektedir. İkinci bölümde Emek Gücü Verimliliği ortaya konulmaktadır. Üçüncü bölümde ülkelere göre işçinin üretimden aldığı pay ile Türkiye'de işçilerin üretimden aldığı pay karşılaştırılmaktadır. Dördüncü bölümde Ücretlerin asgari ücret karşısındaki konumu irdelenmektedir. Beşinci bölümde ücret zamları ile enflasyon arasındaki ilişki ortaya konulmaktadır. Altıncı bölümde enflasyon hesaplaması ve TİS arasındaki ilişki açıklanmaktadır. Yedinci bölümde açlık ve yoksulluk sınırı verileri değerlendirilmektedir. Sekizinci bölümde Türkiye'de işçilerin devamsızlık durumu tartışılmaktadır. Dokuzuncu bölümde gelir vergisi meselesi incelenmektedir. Onuncu bölümde ara dinlemeleri irdelendirken onbirinci bölümde TİS taleplerimiz açıklanmaktadır.

1) METAL SEKTÖRÜNDE KARLILIK, İŞÇİLİK MALİYETLERİ

Metal Sektöründeki Firmaların Kar ve Zararlarının (İSO VE İMKB Verileri Üzerinden) Değerlendirmesi

Türkiye ekonomik anlamda zor zamanlardan geçmektedir. Buna karşın sanayi kuruluşları, ücretsiz izinler, kısa çalışma, fazla mesailerin kısılması gibi araçlarla krizin faturasını işçilerin üzerine kolayca yıkabilmektedir. Nitekim şirketlerin 2018 yılı ve 2019 ikinci çeyreği karlılık verileri şirketlerin bu zor dönemde bile kar elde etmeye devam ettiğini göstermektedir. Bu çalışmada İstanbul Sanayi Odası (İSO) ve Borsa İstanbul (BİST) verileri üzerinden metal sektöründe faaliyet gösteren MESS üyesi şirketlerin karlılıkları ile metal sektöründeki karlılık düzeyleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda Birleşik Metal İş Sendikası'nın örgütlü olduğu işyerlerindeki durumda elde edilen veriler nispetinde tespit edilmeye çalışılmıştır.

Metal Sektörü 2018 Yılı Karla Kapattı

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Birinci ve İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması 2018 verilerine göre, 2018 yılında şirketler kriz koşullarına karşın kar elde etmeye devam etmiştir. Söz konusu 1000 firmanın 328'i metal sektöründe faaliyet yürütmektedir. Bu firmalardan yalnızca 105'i kar/zarar bilgilerini paylaşmıştır. Kar/zarar bilgilerini paylaşan firmaların 97'sinin kar elde ettiği görülmektedir. Buna karşın sadece 8 firma zarar etmiştir. Buna göre metal sektöründeki firmaların yüzde 92,4'ü 2018 yılını kar ile kapatmıştır. Bu firmalar arasında çalışan sayısı verisini paylaşanların sayısı ise 95'tir. Bu firmalar esas alındığında sektörde çalışan kişi başına elde edilen kar 116 bin TL'dir. Söz konusu 105 firmanın toplam karı 26 milyar 177 milyon, ortalama karı ise 249 milyon TL'dir.

Tablo 1: Örgütlü Olduğumuz Bazı İşyerlerinde 2018 Yılı Dönem Karı ve Çalışan Başına Düşen Kar Miktarı

Şirketler	Dönem Karı	Ücretle çalışan sayısı	Çalışan Başına Düşen
Türk Prysmian Kablo ve Sistemleri A.Ş.	46.417.762	479	96.906
Çukurova İnşaat Makinaları San. ve Tic. A.Ş.	74.475.827	791	94.154
Sarkuysan Elektrolitik Bakır San. ve Tic. A.Ş.	147.932.540	840	176.110

Bu firmaların içerisinde sendikamızın örgütlü olduğu işyerlerinden bazıları Tablo 1'de görülmektedir. Bunlardan Türk Prysmian Kablo ve Sistemleri A.Ş.'nin elde ettiği karın ücretle çalışanların her birine isabet eden tutarı 96 bin 906 TL'dir. Çukurova İnşaat Makinaları San. Ve Tic. A.Ş. için 94 bin 154 TL, Sarkuysan Elektrolitik Bakır San. ve Tic. A.Ş. için ise 176 bin 110 TL'dir.

Tablo 2: MESS Kapsamındaki Bazı İşyerlerinde 2018 Yılı Dönem Karı ve Çalışan Başına Düşen Kar Miktarı

Şirketler	Dönem Karı	Ücretle çalışan sayısı	Çalışan Başına Düşen Kar
TOFAŞ Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	855.080.498	8.818	96.970
Arçelik A.Ş.	1.146.044.957	16.745	68.441
Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	1.215.005.555	10.967	110.787
ÇİMTAŞ Çelik İmalat Montaj ve Tesisat A.Ş.	114.973.980	634	181.347

MESS Grup TİS kapsamında yer alan kimi önemli firmalar için de tablo farklı değildir. ARÇELİK'de dönem karı 1 milyar 446 milyon iken, ücretli çalışan başına düşen kar oranı 68

bin 441 TL; TOFAŞ'ta dönem karı 855 milyon iken, ücretli çalışan başına düşen kar 96 bin 970 TL; FORD OTOMOTİV SANAYİ için dönem karı 1 milyar 215 milyon iken, ücretli çalışan başına düşen kar 110 bin 787 TL'dir.

Bu veriler 2018 yılının işyerleri için tüm olumsuzluklara karşı önemli karlar elde ettiğini ortaya koymaktadır. Mutlaka ki elde edilen karın tamamı üretimden kaynaklanmamaktadır. Ancak bu veriler şirketlerin durumunu ortaya koymak işçilerin katkılarını görmek açısından önemlidir.

2019 Yılı'nın 3. Çeyrek ve 9 Aylık Kar Verileri

Bunun yanında krizin etkisinin derinleştiği 2019 yılının ilk 9 ayı ile 2018 yılının ilk 9 ayı karlılık verilerini de Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören şirketler üzerinden, karşılaştırmak ve mevcut karlılık düzeylerini görmek mümkündür.

Ziraat Bankası Araştırma Bölümü'nün raporuna göre BİST 2019 3. çeyrek verilerine baktığımızda bir önceki yılın 3. çeyrek verilerine göre %55,8 oranında artış kaydetmiştir. Bu veriler sektörel olarak ise farklılık göstermektedir. Metal sektörünün lokomotif sektörü olan otomotivde karlılık artışı yüzde 24 olarak görülmektedir. Geçtiğimiz yıla göre dayanıklı tüketim sektöründe faaliyet gösteren 10 firmanın toplam karı bir yılda 472 milyondan 527 milyona çıkmıştır. Artış oranı yüzde 11'dir.

Tablo 3: Sektörlere Göre 3. Dönem Karlılık Düzeyi (BİST verileri)

Sektör	3Ç18 Net Kar (Milyon TL)	3Ç19 Net Kar (Milyon TL)	Firma Sayısı
Dayanıklı Tüketim	472	527	10
Otomotiv	628	780	6
Makine	5	5	5
Otomotiv Yan Sanayi	230	176	11
Demir Çelik	2.049	1.204	13
Elektrik Malzemeleri	108	32	4

Kaynak: Ziraat Bankası Araştırma Bölümü, 2019 Yılı 3. Çeyrek Sektörel Bilanço Analizi, 15 Kasım 2019, Gaye Aksongur, Elif Çamyaran

Otomotiv yan sanayi içinde 2019'un 2. Çeyrek net karlarında artış görülmekteydi. Sektördeki 5 firmanın toplam karı 217 milyon TL'den 225 milyon TL'ye yükselmişti. FAVÖK ise % 11,6'lık yükselişle 431 milyon TL'den 481 milyon TL'ye ulaşmıştı. 2019 3. Çeyrek verileri için kar miktarında kısmi bir düşüş olduğu görülmektedir. Demir Çelik sektöründeki 13 firmanın elde ettiği net kar büyük oranda azalsa da toplam kar 1 milyar 204 milyon TL gibi devasa bir miktardır.

Tablo 4: MESS Kapsamında Yer Alan ve Sendikamızın Örgütlü Olduğu Firmalardaki Kar/Zarar Verileri (2018-2019 9 aylık veri)

Şirket Unvanı	Net Satışlar (1.000 TL)		Brüt Kar (1.000 TL)		FAVÖK (1.000 TL)		Net Kar (1.000 TL)	
	2018 9 Ay	2019 9 Ay	2018 9 Ay	2019 9 Ay	2018 9 Ay	2019 9 Ay	2018 9 Ay	2019 9 Ay
Sarkuysan	4.174.980	4.339.034	247.502	210.762	334.596	184.641	102.284	85.288
Demisaş Döküm	267.659	293.038	55.457	36.353	57.310	29.878	26.365	11.009
Türk Prysmian Kablo	1.021.154	1.040.830	108.040	118.759	10.051	26.302	6.484	19.819
Anadolu Isuzu	867.862	818.155	153.099	155.875	13.994	80.545	-90.242	-17.991
F-M İzmit Piston	70.000	88.702	22.735	25.272	23.776	24.777	31.015	22.033
Makina Takım	54.718	56.709	18.183	18.609	16.639	20.910	8.121	9.782

Kaynak: Borsa İstanbul

MESS bünyesinde yer alan ve örgütlü olduğumuz 6 firma Borsa İstanbul'da işlem görmektedir. DEMİSAŞ'ın 2019 2. Çeyrek verilerine göre karında düşüş yaşasa da pozitif görünümü sürdürmüştü. SARKUYSAN geçtiğimiz yıla göre karlılık düzeyini hemen hemen korumuş olarak görülmektedir. ISUZU her iki çeyrekte zarar ediyor gözükse de 2018 yılına göre çok daha iyi bir performans göstermekteydi. Şirketlerin durumlarını objektif olarak değerlendirmeye olanak sağlayan FAVÖK (Faiz, amortisman ve vergi öncesi karlar) açısından incelediğimizde ise şirketin faiz, amortisman ve vergi öncesinde karda olduğu ve iki dönem karşılaştırıldığında kar miktarını 7 milyon 940 binden 36 milyon 945 bine çıkardığı görülmektedir. FEDERAL MOĞUL ise net karını yaklaşık 400 bin TL artırmıştı. TÜRK PRYSMIAN (PRKAB) net karını bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 19, MAKİNA TAKİM net karını bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 17 artırmıştı.

2019 yılı ilk 9 aylık verilerine göre de örgütlü olduğumuz işyerleri açısından olumsuz bir tablonun olmadığı görülmektedir (Tablo 4). SARKUYSAN bu dönemde (9 Aylık) bir önceki yılın aynı dönemine göre net satışlarını artırmıştır buna karşın firmanın net karlılık düzeyi kısmi olarak azalmıştır. ANADOLU ISUZU'nun Brüt karlılığı artarken net zararı önemli oranda azalmıştır. FAVÖK verilerinde ise son derece olumlu bir tablo görülmektedir. DEMİSAŞ'ın net karı azalsa da net satışları ve FAVÖK değeri önemli ölçüde artmıştır, TÜRK PRYSMIAN net karını yaklaşık 3 kat artırmıştır. F-M İZMİT PİSTON net karı azalsa da FAVÖK, brüt kar ve net satışlarda artış göstermiştir. MAKİNA TAKİM tüm verilerde artış kaydetmiştir.

Tablo 5: MESS Kapsamında Yer Alan Seçilmiş Şirketlerin Kar/Zarar Durum Tablosu (9 Aylık)

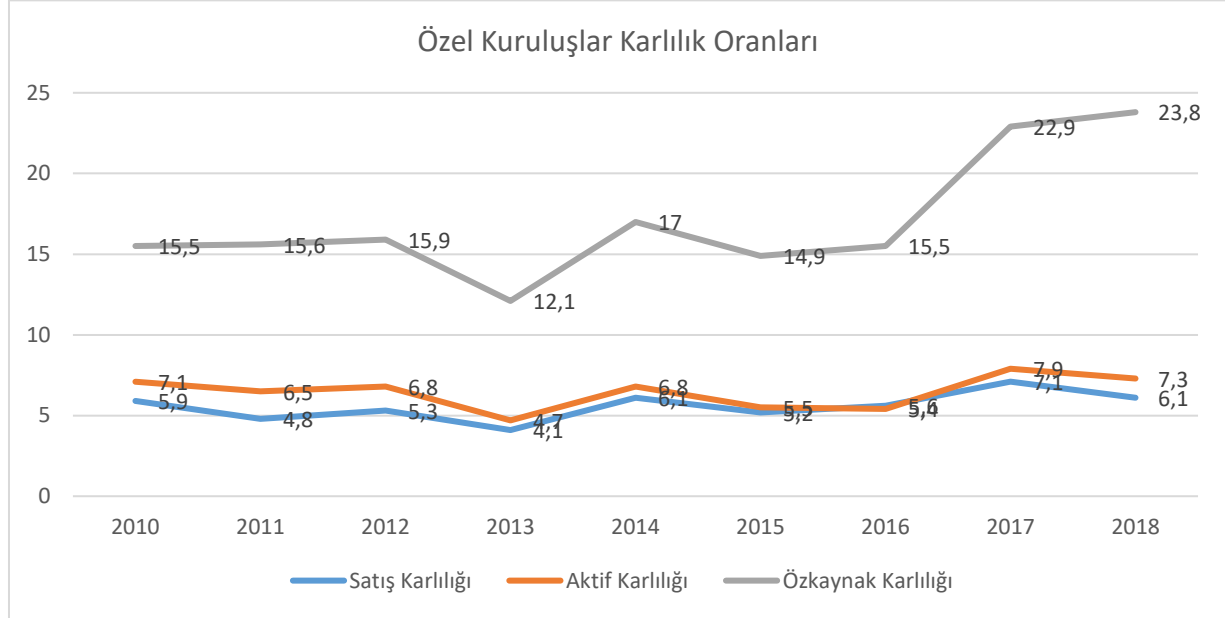
Şirket Unvanı	Hisse Kodu	Net Satışlar (1.000 TL)		Brüt Kar (1.000 TL)		FAVÖK (1.000 TL)		Net Kar (1.000 TL)	
		2018 9 Ay	2019 9 Ay	2018 9 Ay	2019 9 Ay	2018 9 Ay	2019 9 Ay	2018 9 Ay	2019 9 Ay
Ford Otosan	FROTO	23.244.383	27.706.725	2.500.680	2.864.623	2.286.024	2.137.055	1.272.358	1.342.707
Tofaş Oto. Fab.	TOASO	13.824.345	13.429.087	1.862.081	1.804.420	1.187.359	1.793.105	1.003.884	1.031.147
Arçelik	ARCLK	19.490.122	23.575.708	6.135.428	7.607.498	2.990.553	2.798.954	571.922	684.827
Bosch Fren Sistemleri	BFREN	158.554	161.235	26.902	27.770	27.474	27.840	27.042	20.336

Tablo 5'te ise MESS kapsamında yer alan kimi şirketlerin kar/zarar verileri görülmektedir. Bu verilere göre FORD ve TOFAŞ bir önceki yılın ilk 9 aylık dönemine göre karlılığını artırmıştır. Her iki firmanın net karı da 1 milyar TL'nin üzerindedir. ARÇELİK de net karını artıran firmalardandır. BOSCH FREN SİSTEMLERİ'nin ise karlılık miktarı bir önceki 9 aylık dönem göre azalsa da net satışlar, brüt kar ve FAVÖK değerlerinde artış görülmektedir.

Karlılık Oranları Son 8 Yılın En Yüksekinde

İSO Türkiye'nin En Büyük Sanayi Kuruluşları 2018 listesine göre, 2018 yılı karlılık oranları açısından son 8 yılın en yüksek seviyelerinde gerçekleşmiştir. Özel kuruluşların 2017 ve 2018 yıllarında özkaynak karlılığı sırasıyla yüzde 22,9 ve yüzde 23,8'lik değerleri ile 2010-2016 dönemine göre sıçrama yapmıştır.

Grafik 1: İSO Birinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Özel Kuruluşlar Karlılık Oranları (%)

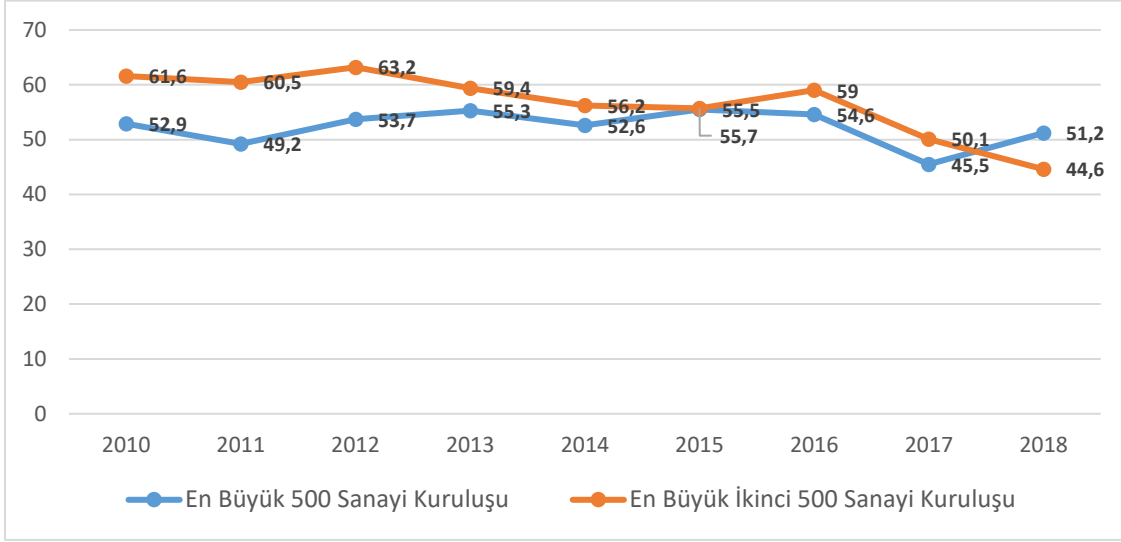

2018 yılında aktif karlılık ve satış karlılığı ise sırasıyla yüzde 7,3 ve yüzde 6,1'lik oranlarla 2017'den sonra en yüksek seviyededir.

Emeğin Ürettiği Değerdan Aldığı Pay Azalıyor

İSO Birinci ve İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu verilerine göre özel kuruluşlarda emeğin üretilen katma değerdan aldığı pay gerilemektedir. İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu için bu düşüş radikal bir biçimde yaşanmıştır. 2010 yılında emeğin katma değerdan aldığı pay yüzde 61,6 iken, 2012 yılında bu oran yüzde 63,2'ye yükselmiştir. Bu değer 2015 yılında yüzde 55,7'ye gerilemiş, 2016 yılında yüzde 59'a yükseldikten sonra 2017 yılında sert bir biçimde yüzde 50,1'e 2018 yılında yüzde 44,6'ya düşmüştür.

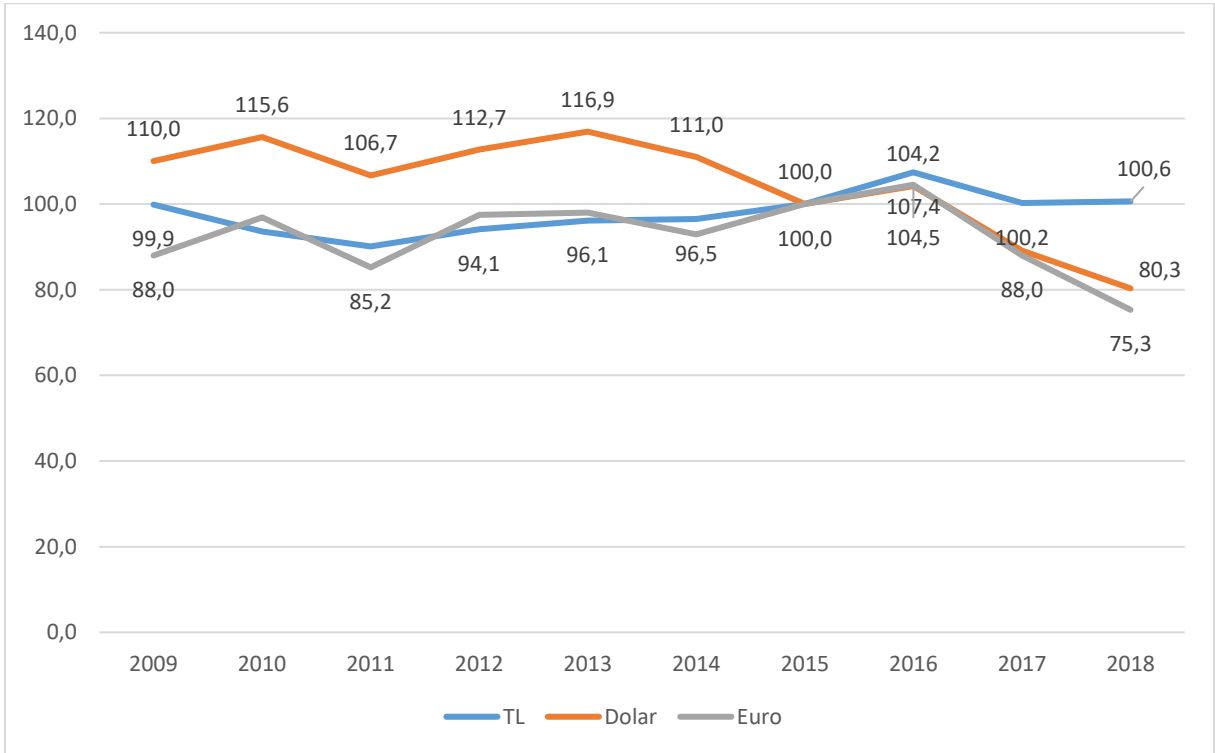
Grafik 2: İSO En Büyük Birinci ve İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Emeğin Katma Değerden Aldığı Pay (%)

En Büyük Birinci 500 Sanayi Kuruluşu için de emeğin katma değerden aldığı pay 2010 yılı değerinin altındadır. 2010 yılında söz konusu değer yüzde 52,9 iken bu değer 2013 ve 2015 tarihlerinde yüzde 55'in üzerine çıkmıştır. 2017 yılında sert bir düşüşle yüzde 45,5'e gerileyen pay, 2018 yılında yüzde 51,2 olarak gerçekleşmiştir.

Reel Birim Ücretler Düşüyor

Grafik 3: Toplam Sanayide Çalışan Saate Göre Reel Birim Ücret Endeksi (2015=100)

Kaynak: TC Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

2015 yılına göre sanayide reel birim ücret USD karşısında Yüzde 24,7, Euro karşısında yüzde 19,7 gerilemiştir. 2019 ikinci çeyreği için reel birim ücretler USD için yüzde 21,4 ve Euro için yüzde 22,3 düzeyinde gerilemiştir.

Bursa 250’de Karlar, Ciolar

Otomotivin başkenti olarak tanımlanan Bursa’da, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO), her yıl Bursa’daki 250 şirkete ilişkin karlar, ciolar, üretim, istihdam gibi verileri yayınlamaktadır. Bu veriler içerisinde metal sektörü incelendiğinde, başta otomotiv olmak üzere şirketlerin zararlarının olmadığı, karlarında, ciolarında artışlar olduğu görülmektedir. Tüm bu artışların, işçilerin daha ucuza ve daha yoğun bir biçimde çalışmasının karşılığında gerçekleştiği açıktır.

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası 2018 yılı araştırma sonuçları için, “Bu yıl 22’nci kez gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre listede yer alan firmalar, katma değer, istihdam ve ihracatta bugüne kadarki en yüksek değerlere ulaştı” demektedir. Üstelik bu açıklama 2018 yılı kriz yılı olarak tanımlanırken yapılabilmektedir.

BTSO tarafından yapılan açıklamada, “Bursa’da ciro büyüklüğüne göre ‘İlk 250 Firma Araştırması’nın zirvesinde 20,2 milyar TL ile Oyak Renault yer aldı. Oyak Renault’u 19,8 milyar TL ile geçen yılın lideri Tofaş izledi. Bosch firması ise 6,6 milyar TL ciro ile listenin üçüncü sırasında” bulunduğu belirtilmektedir.

Görülebileceği üzere, ISO 500 gibi Bursa 250’de de ilk sıraları metal işkolundaki şirketler almaktadır.

Aşağıda, BTSO tarafından yapılan araştırma sonuçlarının son 3 yılından bazı sonuçlar yer almaktadır. Sektörel tasnifleme BTSO tarafından yapılmıştır. Ancak, bazı veriler tüm tablolarda yer almadığından, şirketlerin verilerini gizlediğinden sektörel karşılaştırmalar aynı sistematiğe yapılamamıştır.

Tablo 6: Otomotiv Ana Sanayi

Yıl	İç ve Dış Satış (Ciro) TL (KDV Hariç)	İhracatı \$	Üretimden Satışlar TL
2016	26.899.745.413	6.279.662.021	24.870.455.389
2017	34.954.414.126	6.657.726.056	32.452.511.067
Yüzde Değişim	29,90%	6,00%	30,50%
2018	41.497.423.060	6.510.573.172	38.717.297.646
Yüzde Değişim	18,70%	-2,20%	19,30%

Kaynak: BTSO

Bursa’daki otomotiv ana sanayine bakıldığında, ciroda 2017 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 30, ihracatta yüzde 6 ve üretimden satışlarda ise yüzde 30,5’lik bir artış olduğu görülmektedir.

2018 yılında ise, bir önceki yıla göre ciroda oransal olarak bir miktar düşüş olmakla birlikte, TL olarak yüzde 18,7 oranında artış, ihracatta yüzde 2,2 oranında düşüş, ancak üretimden satışlarda ise yüzde 19,3 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Tablo 7: Makine ve Teçhizat

	İç ve Dış Satış (Ciro) TL (KDV Hariç)	Dönem Karı [V.Ö.] TL	Üretimden Satışlar TL
2016	7.010.733.797	195.290.865	5.264.933.136
2017	8.730.786.460	471.887.970	6.696.803.473
Yüzde Değişim	24,50%	141,60%	27,20%
2018	11.354.697.997	579.226.840	8.861.070.147
Yüzde Değişim	30,10%	22,70%	32,30%

Kaynak: BTSO

Bursa'daki makine ve teçhizat sanayine bakıldığında, ciroda 2017 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 24,5 oranında bir artış yaşanırken, dönem karında yüzde 141,1 gibi oldukça yüksek bir oranda karlılık göze çarpmaktadır. Üretimden satışlarda ise yüzde 27,2'lik artış olduğu görülmektedir.

2018 yılında ise, bir önceki yıla göre ciro yüzde 30,1 ile oransal olarak ve miktar olarak artmıştır. Dönem karı da, TL karşılığında tutar olarak yüzde 22,7 oranında artmıştır.

Üretimden satışlarda bir önceki yıldan daha yüksek oranda bir artış olduğu, satışların yüzde 32, oranında arttığı görülmektedir.

Tablo 8: Metal

	Dönem Karı [V.Ö.] TL
2016	488.390.467
2017	724.853.829
Yüzde Değişim	48,40%
2018	862.493.766
Yüzde Değişim	19,00%

Kaynak: BTSO

Metal sektöründe yer alan şirketlere ilişkin karşılaştırma yapılabilecek Dönem Karı dışında veriler bulunmaktadır. Metal sektöründe 2017 yılında bir önceki yıla göre dönem karında yüzde 48,4 oranında, 2018 yılında ise, yüzde 19 oranında bir artış yaşanmıştır.

Tablo 9: Otomotiv Yan Sanayi

	İç ve Dış Satış (Ciro) TL (KDV Hariç)	Dönem Karı [V.Ö.] TL	İhracatı \$	Üretimden Satışlar TL
2017	17.556.335.471	1.787.036.779	1.707.653.045	13.823.473.720
2018	24.767.086.165	2.815.340.093	1.808.225.276	20.306.259.214
Yüzde Değişim	41,10%	57,50%	5,90%	46,90%

Kaynak: BTSO

Otomotiv Yan Sanayine baktığımızda ise, 2018 yılı itibariyle, bir önceki yıla göre ciroda yüzde 41,1, dönem karında yüzde 57,5, ihracatta dolar bazında yüzde 5,9 ve üretimden satışlarda ise yaklaşık yüzde 47 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Tablo 10: Elektrik-Elektronik

	İç ve Dış Satış (Ciro) TL (KDV Hariç)	Dönem Karı [V.Ö.] TL	Üretimden Satışlar TL
2016	810.400.798	11.390.676	746.176.249
2017	1.312.488.260	29.120.425	988.247.063
	62,00%	155,70%	32,40%
2018	1.336.875.646	46.417.762	1.234.100.588
Yüzde Değişim	1,90%	59,40%	24,90%

Kaynak: BTSO

Elektrik-Elektronik sektöründe ise (bu sektörde yer alan şirkette sendikamız örgütlüdür), ciroda 2017 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 62,5 oranında bir artış yaşanırken, dönem karında yüzde 155,7 gibi oldukça yüksek ve rekor denilebilecek bir oranda karlılık göze çarpmaktadır. İhracatta yüzde 7,3 artış görülürken, üretimden satışlarda ise yüzde 32,4'lük artış olduğu görülmektedir.

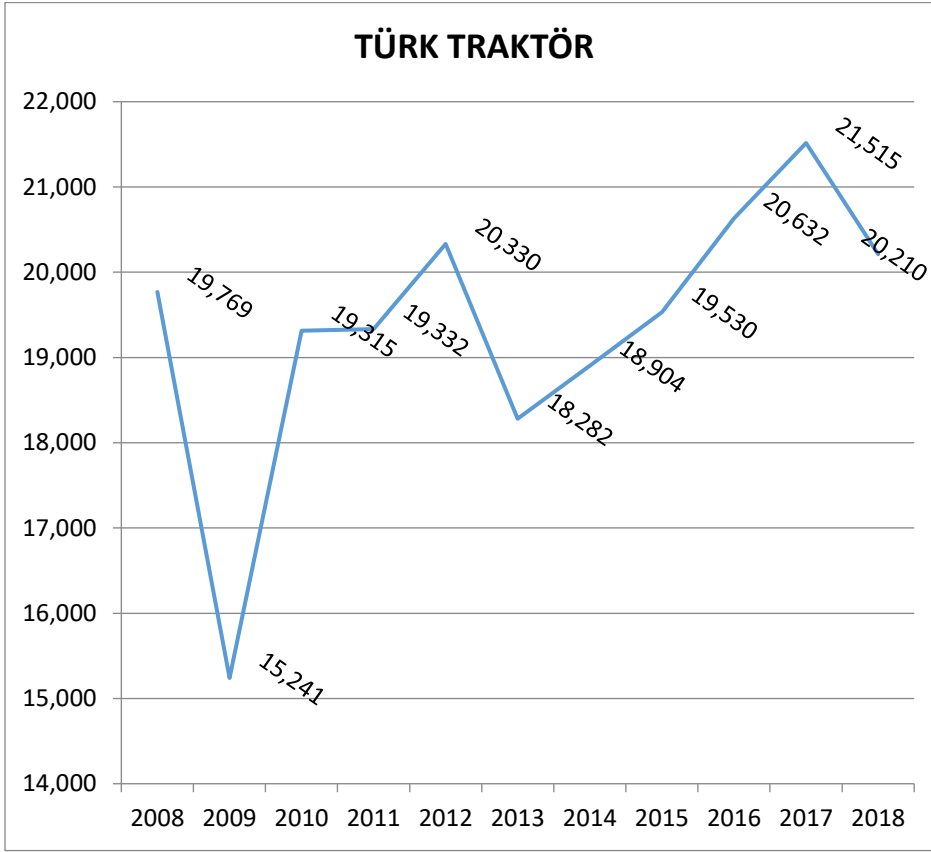
2018 yılında bir önceki yıla göre ciro yüzde 1,9 oranında artarken, dönem karı yüzde 59,4 oranına artmıştır. Bunun yanında, üretimden satışlarda yüzde 24,9 oranına artış göze çarpmaktadır.

Kişi Başına Üretim Artıyor

Son yıllarda verimlilik artmakta, bunun yansıması olarak kişi başına otomotiv üretimi de artmaktadır. Verimlilik artışına kaynaklık eden bir yandan teknolojik yenilenme iken, diğer yandan da işçilerin önceki dönemlerden çok daha fazla, çok daha yoğun ve çok daha uzun süreli çalışmasıdır.

İşçilerin iş yoğunluğu sürekli artmaktadır. İşçiler performans artırma baskısı altında, ağır koşullar altında, daha fazla üretim yapmaktadırlar. Bunun anlamı, işverenler için daha fazla kardır.

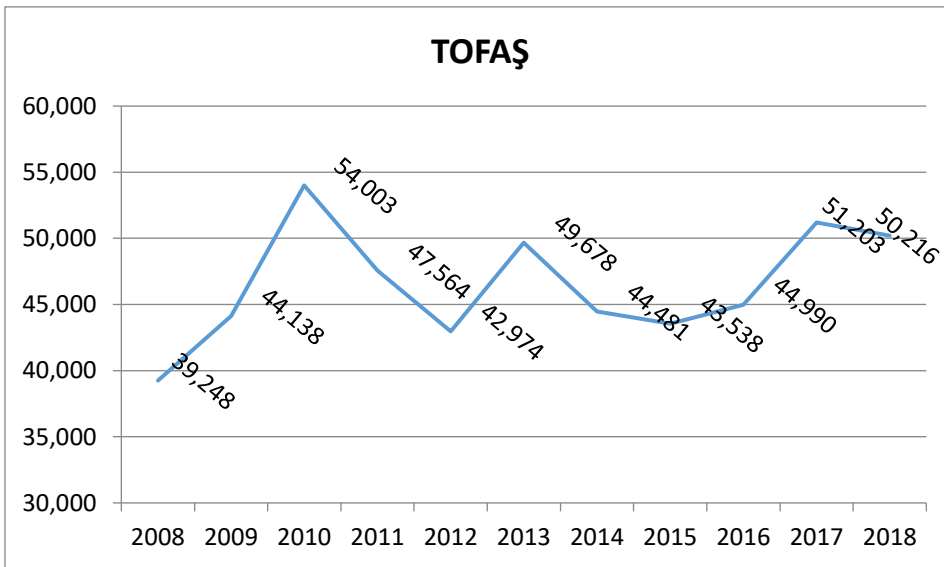
Grafik 4: Türk Traktör’de Mavi Yakalı İşçi Başına Üretilen Araç (2008/2018)

Kaynak: OSD verilerinden tarafımızca hesaplanmıştır.

Türk Traktör’de 2008 yılında mavi yakalı bir işçi başına araç üretimi 19,7 iken, bu oran özellikle 2013 yılından sonra kademeli olarak artmakta, 2017 yılında en yüksek orana, 51,5 araca yükselmekte ve 2018 yılında 20,2 araç olarak gerçekleşmektedir.

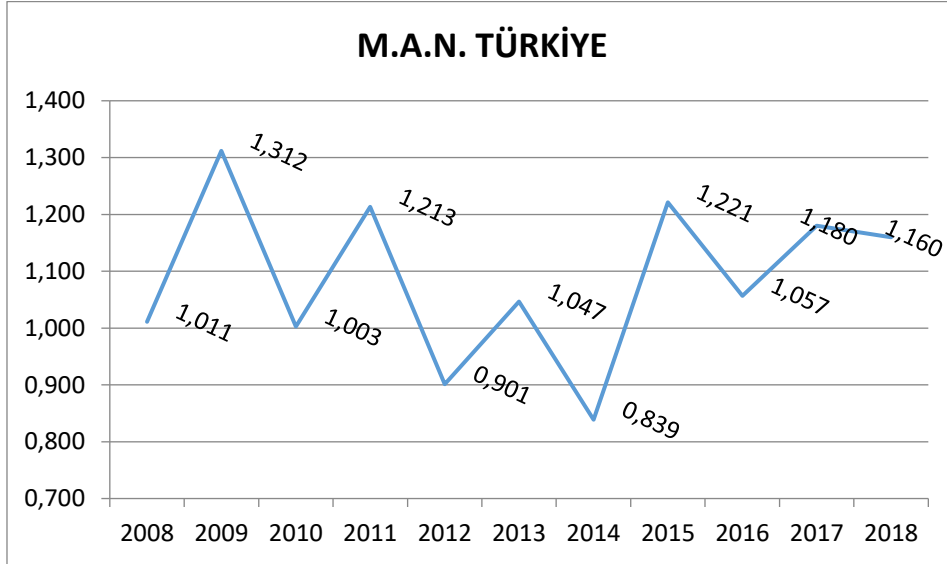
Grafik 5: Tofaş’ta Mavi Yakalı İşçi Başına Üretilen Araç (2008/2018)

Kaynak: OSD verilerinden tarafımızca hesaplanmıştır.

Tofaş'ta mavi yakalı bir işçi başına üretilen araç sayısına baktığımızda, 2008 yılında kişi başına 39,2 araç üretilirken, araç sayısı 2010 yılında en üst seviye olan 54 araca çıkmakta ve 2018 yılında 50,2 araç olarak gerçekleşmektedir.

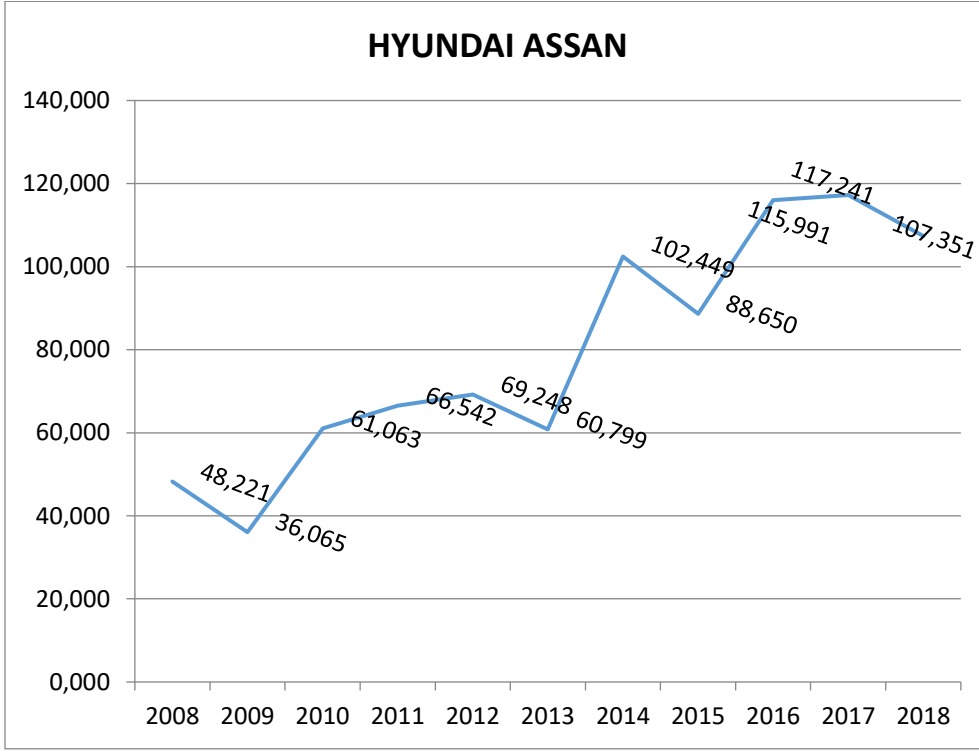
Grafik 6: Man'da Mavi Yakalı İşçi Başına Üretilen Araç (2008/2018)

Kaynak: OSD verilerinden tarafımızca hesaplanmıştır.

Man'da mavi yakalı bir işçi başına düşen araç üretimine bakıldığında istikrarlı bir durum görülmemekte, bazı yıllarda kişi başına üretilen araç sayısı artarken, bazı yıllar ise düşmektedir. Man'da mavi yakalı bir işçi 2008 yılında 1,01 araç üretirken 2018 yılında kısmi bir artışla 1,16 araç üretmektedir.

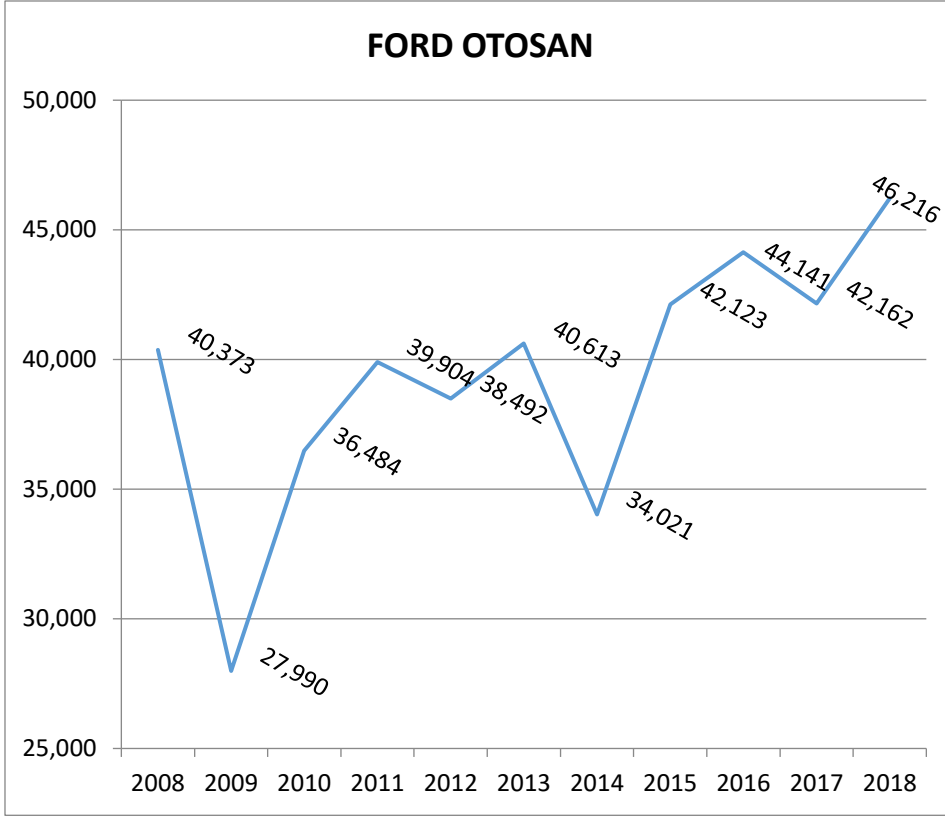
Grafik 7: Hyundai Assan'da Mavi Yakalı İşçi Başına Üretilen Araç (2008/2018)

Kaynak: OSD verilerinden tarafımızca hesaplanmıştır.

Hyundai Assan'da mavi yakalı işçi başına üretilen araç sayısı hemen her yıl artmaktadır. İşçi başına araç sayısı istikrarlı bir biçimde artmaktadır. 2008 yılında bir işçi başına 48,2 araç düşerken, 2018 yılında 107,3 araç düşmektedir. 10 yıllık dönemde işçi başına üretilen artış sayısında yüzde 123 oranında bir artış söz konusudur.

Grafik 8: Ford Otosan'da Mavi Yakalı İşçi Başına Üretilen Araç (2008/2018)

Kaynak: OSD verilerinden tarafımızca hesaplanmıştır.

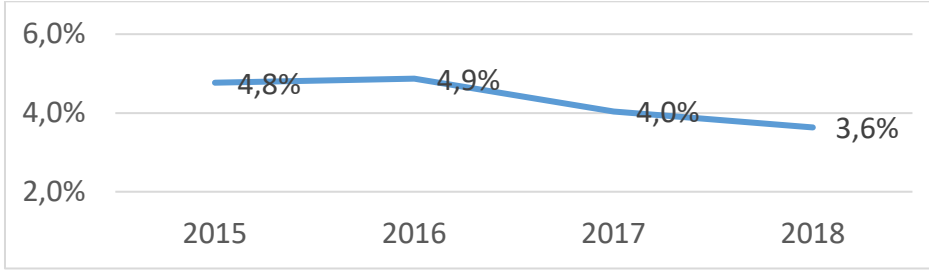
Ford Otosan'da 2008 yılında kişi başına 40,3 araç üretilirken, bu sayı sonraki yıllarda kısmen düşmekte ve 2016 yılından sonra artmaya başlamaktadır. 2008 yılında mavi yakalı işçi başına üretilen araç 40,3 iken, 2018 yılında 46,2 araca yükselmiştir.

Toplam Üretim Giderleri İçinde İşçilik Giderlerinin Oranı

Borsa İstanbul Şirketlerinin bilanço ve faaliyet raporları incelenerek, üretim giderleri içindeki işçilik giderlerinin oranına bakıldığında, özellikle otomotiv ana sanayindeki sömürünün nasıl arttığını görmek mümkün olmaktadır.

İşçilerin toplam üretim giderlerinden aldıkları pay giderek azalmaktadır. Bu durum bize işçilerin nasıl sömürüldüklerini, reel ücretlerin nasıl geriye gittiğini açık biçimde göstermektedir.

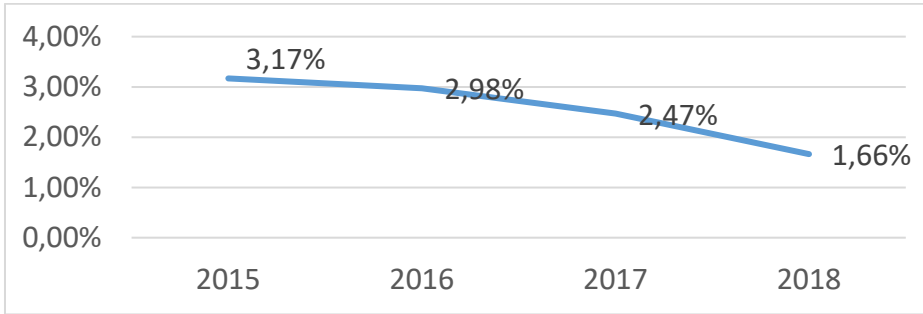
Grafik 9: Ford Otosan'da Toplam Üretim Giderleri İçinde İşçilik Giderlerinin Oranı (2015/2018)

Kaynak: BİST

Ford Otosan'da toplam üretim giderleri içinde işçilik giderlerinin oranı 2015 yılında yüzde 4,8 iken bu oran 2018 yılında 3,6'ya düşmüştür. Bir başka anlatımla, bu dönem aralığında işçilik giderlerinde yüzde 33 oranında bir azalma gerçekleşmiştir.

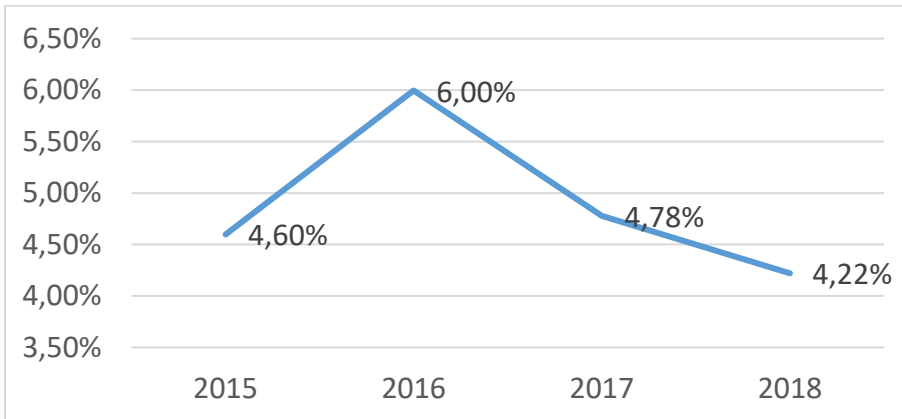
Grafik 10: Tofaş'da Toplam Üretim Giderleri İçinde İşçilik Giderlerinin Oranı

Kaynak: BİST

Tofaş'da toplam üretim giderleri içinde işçilik giderlerinin oranı 2015 yılından itibaren sürekli olarak düşmektedir. İşçilik giderleri 4 yıllık dönem içinde yüzde 3,17'den 1,66'ya gerilemiştir. 4 yıl içinde üretim giderleri içinde işçilik giderlerinin oranı yüzde 123 oranında, bir başka deyimle yarı yarıdan daha fazla azalmıştır.

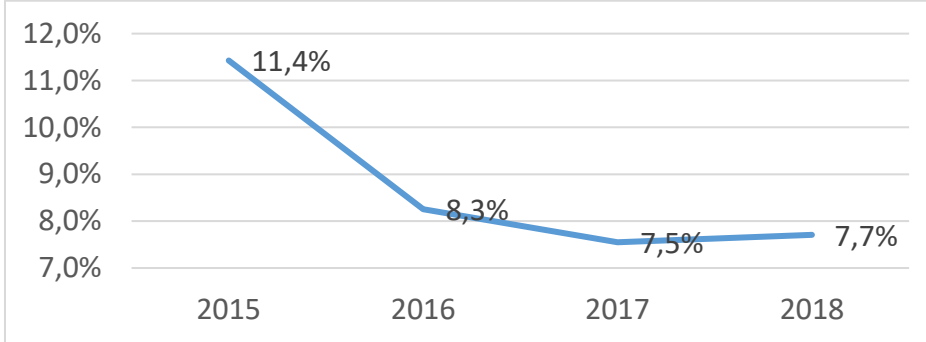
Grafik 11: Karsan'da Toplam Üretim Giderleri İçinde İşçilik Giderlerinin Oranı

Kaynak: BİST

Karsan’da bakıldığında ise, 2016 yılında önceki yıla göre işçilik giderlerinin oranı artış, ancak sonraki yıllarda ise düşmeye başlamıştır. İncelenen dönem aralığında, 4 yılın sonunda toplam üretim giderleri içinde işçilik giderlerinin oranı yüzde 9 oranında azalmıştır.

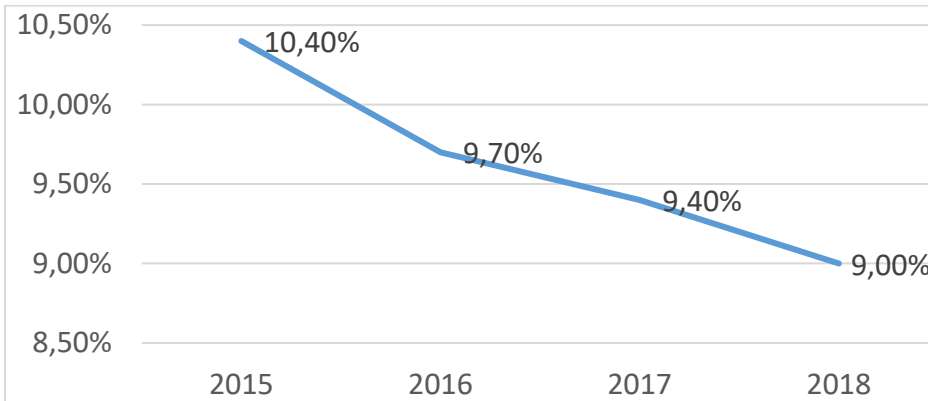
Grafik 12: Arçelik’de Toplam Üretim Giderleri İçinde İşçilik Giderlerinin Oranı

Kaynak: BİST

Arçelik, toplam üretim giderleri içinde işçilik giderlerinin oranının en sert biçimde düştüğü işyerleri arasındadır. 2015 yılında işçilik giderlerinin oranı yüzde 11,4 iken bu oran yüzde 48’lik bir azalma ile 2018 yılında yüzde 7,7’ye düşmüştür.

Grafik 13: Demisaş’da toplam üretim giderleri içinde işçilik giderlerinin oranı

Kaynak: BİST

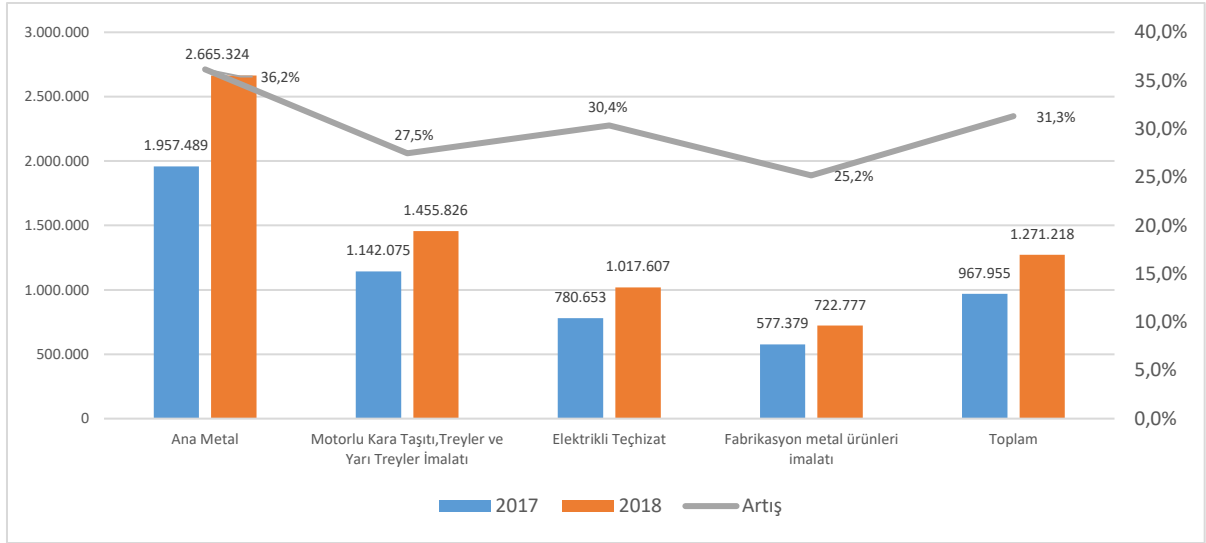
Demisaş’da da 4 yıllık dönemde toplam üretim giderleri içinde işçilik giderlerinin oranının sürekli biçimde azaldığı görülmektedir. 2015 yılında toplam üretim giderleri içinde işçilik giderlerinin oranı yüzde 10,40’dan yüzde 16 düşüşle 2018 yılında yüzde 9’a düşmektedir.

2) VERİMLİLİKTE GELİŞMELER

İşgücü Verimliliği Yüzde 31 Arttı

Kar miktarlarının kriz koşullarında bile yüksek seviyelerde gerçekleşmesi, işçilerin daha fazla değer üretmesi ile ilgilidir. Nitekim İSO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu çalışmasının sonuçlarına göre İşgücü verimliliği 2017 ve 2018 yıllarında sıçrama kaydetmiştir. İşgücü verimliliği çalışan başına net üretimden satış değeri ile ifade edilmektedir. 2015 ve 2016 yıllarında reel bir artış kaydetmeyen çalışan başına net üretimden satış değeri 2017 yılında yüzde 30,9, 2018 yılında yüzde 31,3 değerlerine ulaşmıştır.

Grafik 14: Çalışan Başına Üretimden Satışlar (Net) (TL, Cari Fiyatlarla)

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası

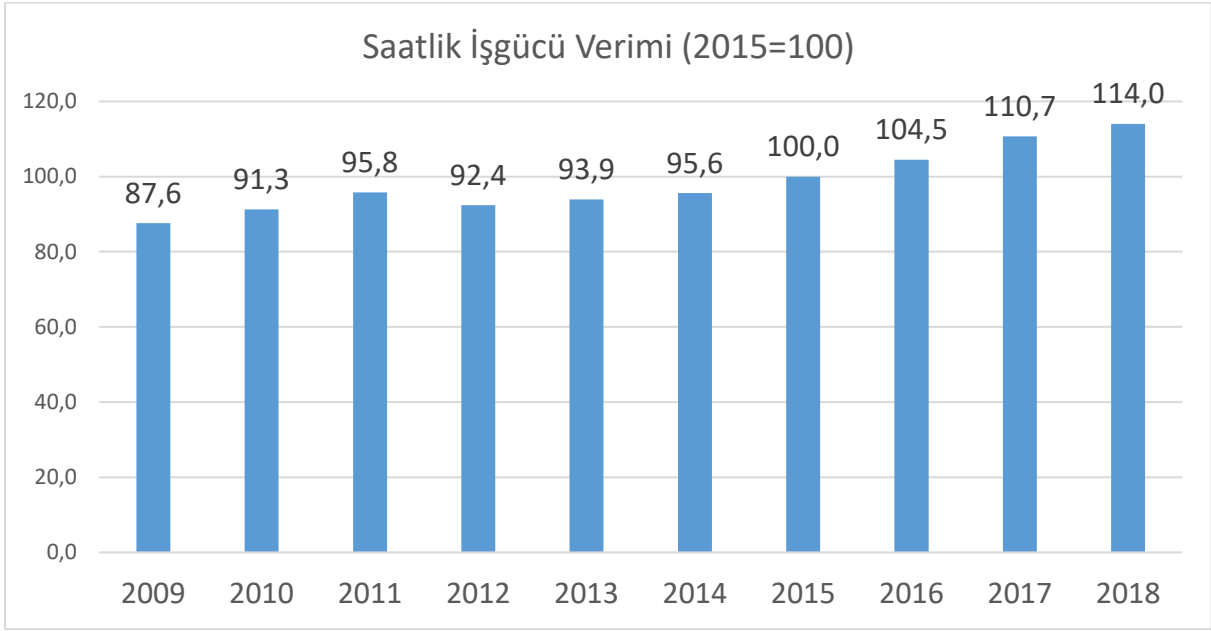
2018 yılında bir işçi cari fiyatlarla toplam 1 milyon 271 bin TL'lik üretimden satış değeri yaratmıştır. Bu miktar Ana Metal Sanayi'nde 2018 yılın için bir önceki yıla göre yüzde 36'lık artışla 2 milyon 665 bin TL'ye, otomotiv sanayinde 2018 yılın için bir önceki yıla göre yüzde 27,5'lik artışla 1 milyon 456 bin TL olarak gerçekleşmiştir.

Toplam Sanayide İşgücü Verimliliği Arttı

Toplam sanayide saatlik İşgücü verimi, çalışılan saat endeksi ve üretim endeksi üzerinden hesaplanmaktadır. Sanayide çalışılan her saat başına üretim miktarındaki değişimi ölçmektedir.

Grafik 15- Saatlik İşgücü Verimi (2015=100)

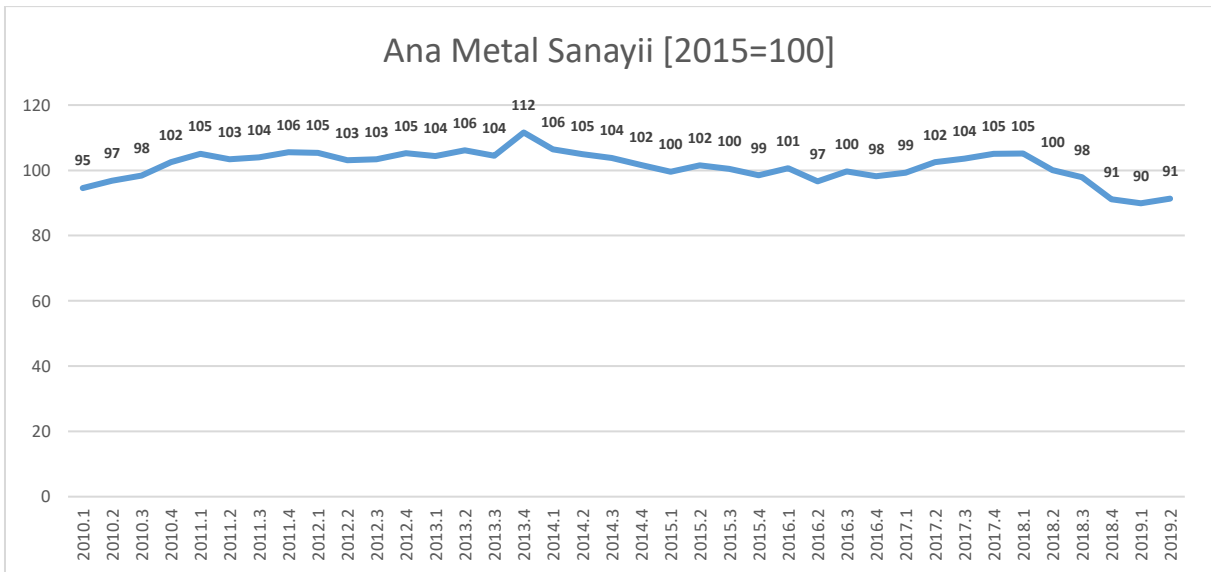
Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Saatlik İşgücü verimi açısından verimlikte özellikle 2015 sonrasında hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Saatlik İşgücü verimi 2015 yılından 2018 yılına yüzde 14'lük bir artış kaydetmiştir. Artış 2009 yılından bu yana yüzde 30'u bulmuştur.

Metal Sektöründe Verimlilik

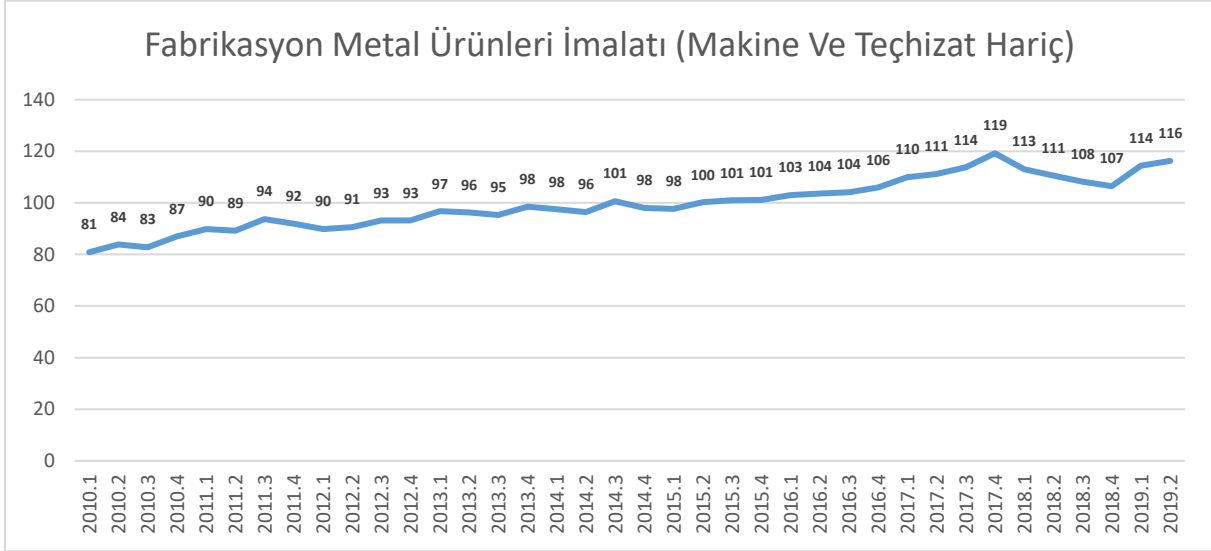
Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Emek Verimliliği Endeksi, TÜİK Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış İstihdam Endeksi (2015=100) ve Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi (2015=100) üzerinden tarafımızca hesaplanmıştır. Emek Verimliliği Endeksi, üretim endeksinin, istihdam endeksinin bölünmesi ile elde edilmektedir.

Grafik 16: Ana Metal Sanayiinde Verimlilik

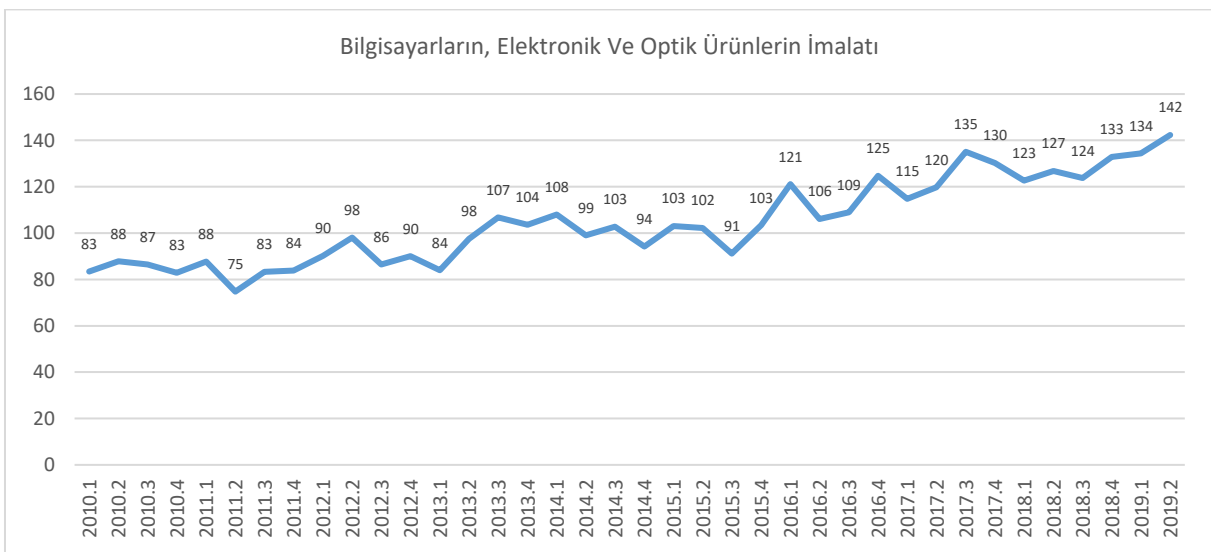
Krizin etkisinin en çok hissedildiği Ana Metal Sanayi’nde Emek Verimliliği Endeksi görece bir gerileme yaşasa da 2019 2. ve 3. Çeyreğinde verimlilikte toparlanma görülmektedir.

Grafik 17: Metal Eşya Sanayiinde Verimlilik

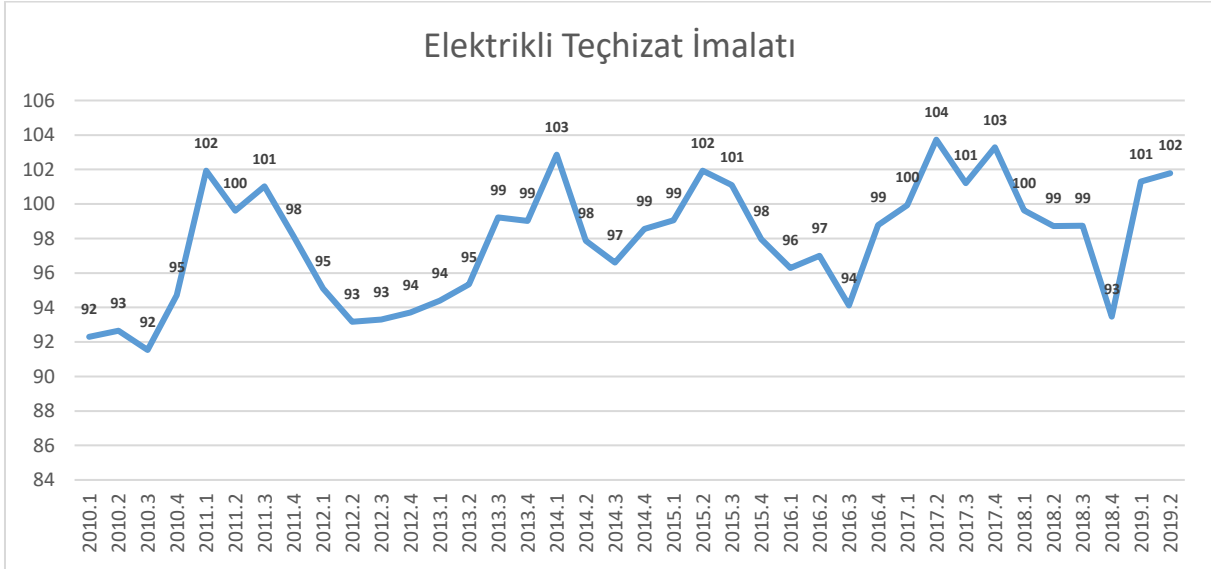
Fabrikasyon metal ürünleri sektörü (metal eşya) Emek Verimliliği Endeksi’nin en çok arttığı sektörlerden biri konumundadır. Sektörde 2017 yılının 3. Çeyreğinde emek verimliliğinde elde edilen değer ilgili dönemler içinde en yüksek seviyededir. Buna karşın 2018 4. Çeyreğinde ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Buna rağmen söz konusu dönemdeki verimlilik 2015 yılının yüzde 7 üzerindedir. 2019’un birinci ve ikinci çeyreğinde hızlı bir toparlanma yaşanmış, 2019’un 2. Çeyreğinde ilgili dönemlerin ikinci yüksek değerine, ikinci çeyrek verilerine göre en yüksek değere ulaşılmıştır. 2019. 3. Çeyreğinde de endeks değeri 116 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 18: Bilgisayarların, Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatında Verimlilik

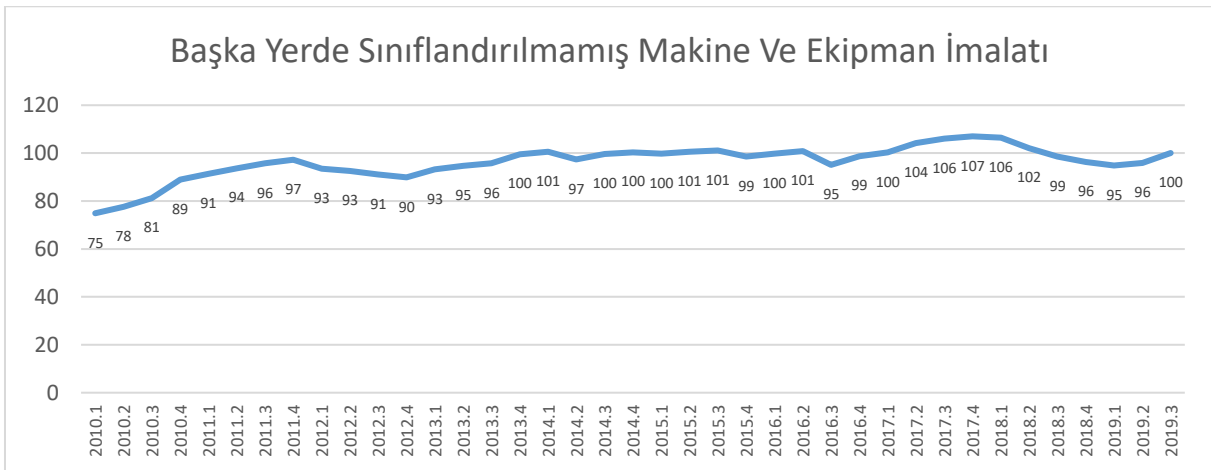
Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerinin imalatı Emek Verimliliği Endeksi'nde artışın en çok yaşandığı sektördür. Sektörde verimlilik 2019 yılının ikinci çeyreğinde 2015 yılına göre yüzde 42'lik bir artış kaydetmiştir. 2019 yılının üçüncü çeyrek verilerine göre endeks değeri 173'e yükselmiştir.

Grafik 19: Elektrikli Teçhizat İmalatında Verimlilik

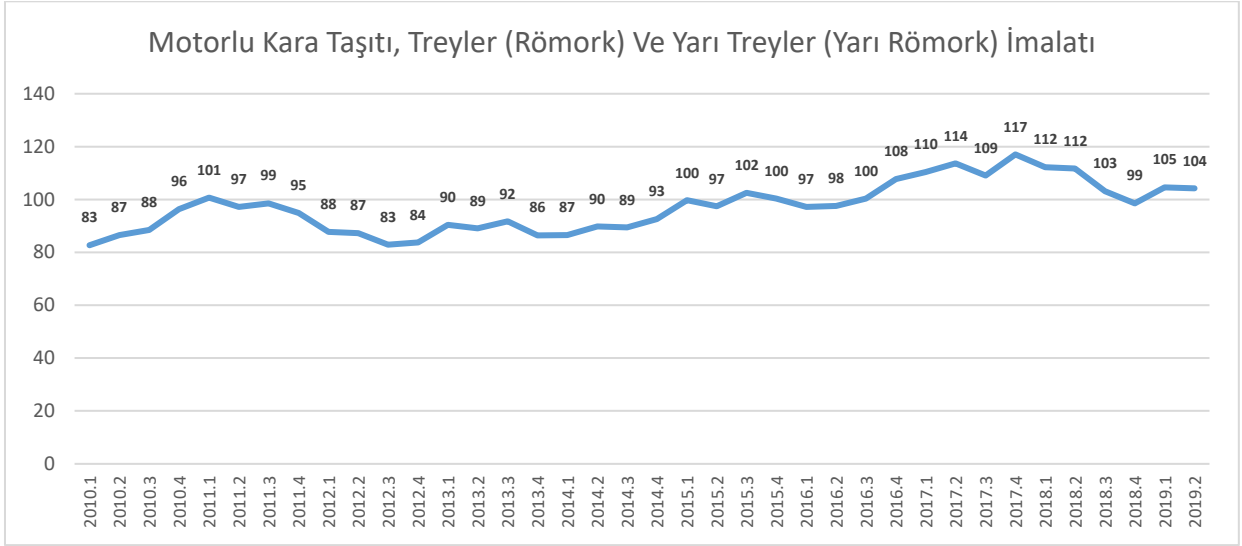
Elektrikli Teçhizat sektöründe Emek Verimliliği Endeksi verileri dalgalı bir özellik göstermektedir. 2018 yılının dördüncü çeyreğinde önemli bir düşüş gösteren emek verimlilik endeksi, hızlı bir toparlanma ile son üç çeyrekte 2015 yılı değerinin üzerindedir. 2019 yılı üçüncü çeyrek endeks değeri 102 olmuştur. 2010 yılının birinci çeyreği ile karşılaştırıldığında emek verimliliğindeki artış yüzde 11 olmuştur.

Grafik 20: Makine ve Ekipman İmalatında Verimlilik

BYS Makine ve Ekipman imalatı sektöründe Emek Verimliliği Endeksi 2010 birinci çeyreğine göre yüzde 33'lük bir artış kaydetmiştir. 2017 yılının dördüncü çeyreğinde en yüksek düzey ulaşan verimlilik oranı 2019'un birinci çeyreğinde önemli ölçüde gerilemiştir. 2019 üçüncü çeyreğinde ise 2015 yılı değerlerini yakalamış, 2018 yılı değerlerinin de üstüne çıkmıştır.

Grafik 21: Motorlu Kara Taşıtı, Treyler ve Yarı Treyler İmalatında Verimlilik

Motorlu Kara Taşıtı, Treyler (Römork) Ve Yarı Treyler (Yarı Römork) İmalatı sektöründe Emek Verimliliği Endeksi 2017 yılının dördüncü çeyreğinde en yüksek düzeyine ulaşmıştır. 2019 yılının ilk üç çeyreğinde verimlilik 2015 yılının üzerindedir. 2019 yılının üçüncü çeyreğinde İşgücü verimliliği endeksi 102 olarak tespit edilmiştir. Bu değer 2010 yılının birinci çeyreğine göre yüzde 23'lük bir artışa denk gelmektedir.

Ülkelere Göre Emek Gücü Verimliliği Düzeyi

Avrupa İstatistik Kurumu EUROSTAT verilerine göre ücret ayarlı emek gücü verimliliği (Ortalama personel maliyetlerine göre görünür emek verimliliği olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu değer, katma değer (ücretli çalışanların toplam çalışan sayısı içindeki payı ile ayarlanan) personel maliyetlerine bölünmesi ile elde edilmektedir. Bu değer yüksek olması bir açıdan da sömürü düzeyinin yüksekliğini göstermektedir.

Tablo 11: Ana Metal Sanayinde Ücret Ayarlı İşgücü Verimliliği (%)

Ülke	İşgücü Verimliliği
Letonya	86,1
Malta	102,6
Litvanya	119,9
Fransa	128,4
Almanya	129,6
İsveç	137,9
AB 28	140,0
Çekya	141,2
Hollanda	153,7
Belçika	159,4
Avusturya	162,5

Estonya	164,9
İspanya	179,2
Slovenya	185,2
Hırvatistan	188,4
Slovakya	189,9
Romanya	197,1
Macaristan	199,8
Kıbrıs Rum Kesimi	203,5
Polonya	206,0
Yunanistan	220,0
İrlanda	226,2
Portekiz	241,9
Norveç	253,7
İzlanda	265,9
Türkiye	372,0
Bulgaristan	390,1

Kaynak: Eurostat, Annual enterprise statistics for special aggregates of activities (NACE Rev.2). Türkiye verisi TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinden türetilmiştir. Veriler 2017 yılı verileridir.

Ana Metal Sanayi için ücret ayarlı işgücü verimliliğinin en yüksek olduğu ülke Bulgaristan'dır. Bulgaristan'da işgücü verimliliği yüzde 390 olarak tespit edilmiştir. Bulgaristan'ı yüzde 372'lik oranla Türkiye ve yüzde 266'lık oranla İzlanda takip etmiştir. Buna göre bir işçi Bulgaristan ve Türkiye'de ücretinin yaklaşık 4 katı büyüklüğünde artı değer üretmektedir. İşgücü verimliliğinin en düşük olduğu ülkeler ise yüzde 86 ile Letonya, yüzde 103 ile Malta, yüzde 120 ile Litvanya, yüzde 128 ile Fransa, yüzde 130 ile Almanya'dır.

Tablo 12: Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatında (Metal Eşya) Ücret Ayarlı İşgücü Verimliliği (%)

Ülke	İşgücü Verimliliği (%)
Yunanistan	113
Norveç	115
İzlanda	124
Fransa	124
İsveç	125
Slovakya	127
İspanya	130
Almanya	134
Litvanya	136
Çekya	136
Estonya	137
Portekiz	143
Malta	143

Slovenya	144
Belçika	145
Romanya	146
Avusturya	146
Letonya	148
Hollanda	148
Kıbrıs Rum Kesimi	154
Macaristan	155
Hırvatistan	159
Polonya	165
İrlanda	166
Türkiye	168
Bulgaristan	201

Kaynak: Eurostat, Annual enterprise statistics for special aggregates of activities (NACE Rev.2). Türkiye verisi TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinden türetilmiştir. Veriler 2017 yılı verileridir.

Metal Eşya Sanayi için ücret ayarlı işgücü verimliliğinin en yüksek olduğu ülke yine Bulgaristan'dır. Bulgaristan'da işgücü verimliliği yüzde 201 olarak tespit edilmiştir. Bulgaristan'ı yüzde 168'lik oranla Türkiye ve yüzde 166'lık oranla İrlanda takip etmiştir. Buna göre bir işçi Bulgaristan ve Türkiye'de ücretinin yaklaşık 2 katı büyüklüğünde artı değer üretmektedir. İşgücü verimliliğinin en düşük olduğu ülkeler ise yüzde 113 ile Yunanistan, yüzde 115 ile Norveç, yüzde 124 ile İzlanda ve Fransa, yüzde 125 ile İsveç'tir.

Tablo 13: Elektrikli Teçhizat Üretiminde Ücret Ayarlı İşgücü Verimliliği (%)

Ülke	Ücrete Ayarlı İşgücü Verimliliği (%)
İzlanda	109
İsveç	118
Fransa	127
Almanya	128
Belçika	129
Slovakya	138
Norveç	139
Yunanistan	141
Estonya	142
İspanya	144
Avusturya	145
Portekiz	148
Çekya	148
Hırvatistan	150
Litvanya	153
Macaristan	157
Slovenya	158
Romanya	161
Polonya	169
Hollanda	171

Bulgaristan	174
Letonya	187
İrlanda	204
Türkiye	205
Malta	206

Kaynak: Eurostat, Annual enterprise statistics for special aggregates of activities (NACE Rev.2). Türkiye verisi TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinden türetilmiştir. Veriler 2017 yılı verileridir.

Elektrikli Teçhizat Üretimi'nde ücret ayarlı işgücü verimliliğinin en yüksek olduğu ülke yüzde 206 ile Malta'dır. Malta'nın hemen ardından yüzde 205'lik oranla Türkiye gelmektedir. Türkiye'yi ise yüzde 204 ile İrlanda izlemektedir. Buna göre bir işçi Malta ve Türkiye'de ücretinin yaklaşık 2 katı büyüklüğünde artı değer üretmektedir. İşgücü verimliliğinin en düşük olduğu ülkeler ise yüzde 113 ile Yunanistan, yüzde 115 ile Norveç, yüzde 124 ile İzlanda ve Fransa, yüzde 125 ile İsveç'tir.

Tablo 14: Motorlu Kara Taşıtı, Treyler (römork) ve Yarı Treyler (yarı römork) İmalatı Sektöründe Ücret Ayarlı İşgücü Verimliliği (%)

Ülkeler	Ücrete Ayarlı İşgücü Verimliliği
Yunanistan	88
Belçika	133
Hırvatistan	139
Norveç	140
Fransa	142
İsveç	144
İzlanda	146
Almanya	152
Portekiz	155
Kıbrıs Rum Kesimi	156
Avusturya	159
Bulgaristan	160
Romanya	161
İspanya	165
Litvanya	167
Estonya	168
İrlanda	175
Letonya	178
Hollanda	180
Slovakya	183
Slovenya	187
Polonya	206
Çekya	216
Macaristan	238
Türkiye	246

Kaynak: Eurostat, Annual enterprise statistics for special aggregates of activities (NACE Rev.2). Türkiye verisi TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinden türetilmiştir. Veriler 2017 yılı verileridir.

Motorlu Kara Taşıtları sektörü ücret ayarlı işgücü verimliliğinin en yüksek olduğu ülke yüzde 246 ile Türkiye'dir. Türkiye'yi yüzde 238'lik oranla Macaristan takip etmektedir. Buna göre bir işçi Türkiye ve Macaristan'da ücretinin 2 katından fazla artı değer üretmektedir. İşgücü verimliliğinin en düşük olduğu ülkeler ise yüzde 88 ile Yunanistan, yüzde 133 ile Belçika, yüzde 139 ile Hırvatistan ve yüzde 142 ile Norveç'tir.

Tablo 15: Bilgisayar, Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı Sektöründe Ücret Ayarlı İşgücü Verimliliği (%)

Ülkeler	İşgücü Verimliliği
İzlanda	97
Fransa	121
İsveç	128
Romanya	129
İspanya	137
Hırvatistan	144
Almanya	146
Yunanistan	146
Estonya	146
Portekiz	148
Polonya	154
Avusturya	158
Çekya	163
Belçika	165
Slovenya	173
Litvanya	185
Hollanda	193
Bulgaristan	213
Türkiye	216
Macaristan	240
Slovakya	240

Kaynak: Eurostat, Annual enterprise statistics for special aggregates of activities (NACE Rev.2). Türkiye verisi TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinden türetilmiştir. Veriler 2017 yılı verileridir.

Bilgisayar, Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı Sektörü'nde ücret ayarlı İşgücü verimliliğinin en yüksek olduğu ülkeler yüzde 240 ile Slovakya ve Macaristan'dır. Bu ülkeleri yüzde 216 ile Türkiye ve yüzde 213 ile Bulgaristan takip etmektedir. Buna göre bir işçi Slovakya, Macaristan, Türkiye ve Bulgaristan'da ücretinin 2 katından fazla artı değer üretmektedir. İşgücü verimliliğinin en düşük olduğu ülkeler ise yüzde 97 ile İzlanda, yüzde 121 ile Fransa, yüzde 128 ile İsveç ve yüzde 129 ile Romanya'dır.

Tablo 16: Makine ve Ekipmanları İmalatı Sektöründe Ücret Ayarlı İşgücü Verimliliği (%)

Ülkeler	İşgücü Verimliliği
İzlanda	104
Norveç	110
Yunanistan	119
Fransa	125
Almanya	128
Estonya	138
Slovakya	140
Çekya	143
İspanya	143
Avusturya	145
Letonya	146
İsveç	147
Slovenya	151
Hırvatistan	154
Polonya	161
Litvanya	167
Portekiz	170
Bulgaristan	179
Romanya	180
Hollanda	183
Belçika	185
Macaristan	195
Türkiye	197
Kıbrıs Rum Kesimi	205

Kaynak: Eurostat, Annual enterprise statistics for special aggregates of activities (NACE Rev.2). Türkiye verisi TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinden türetilmiştir. Veriler 2017 yılı verileridir.

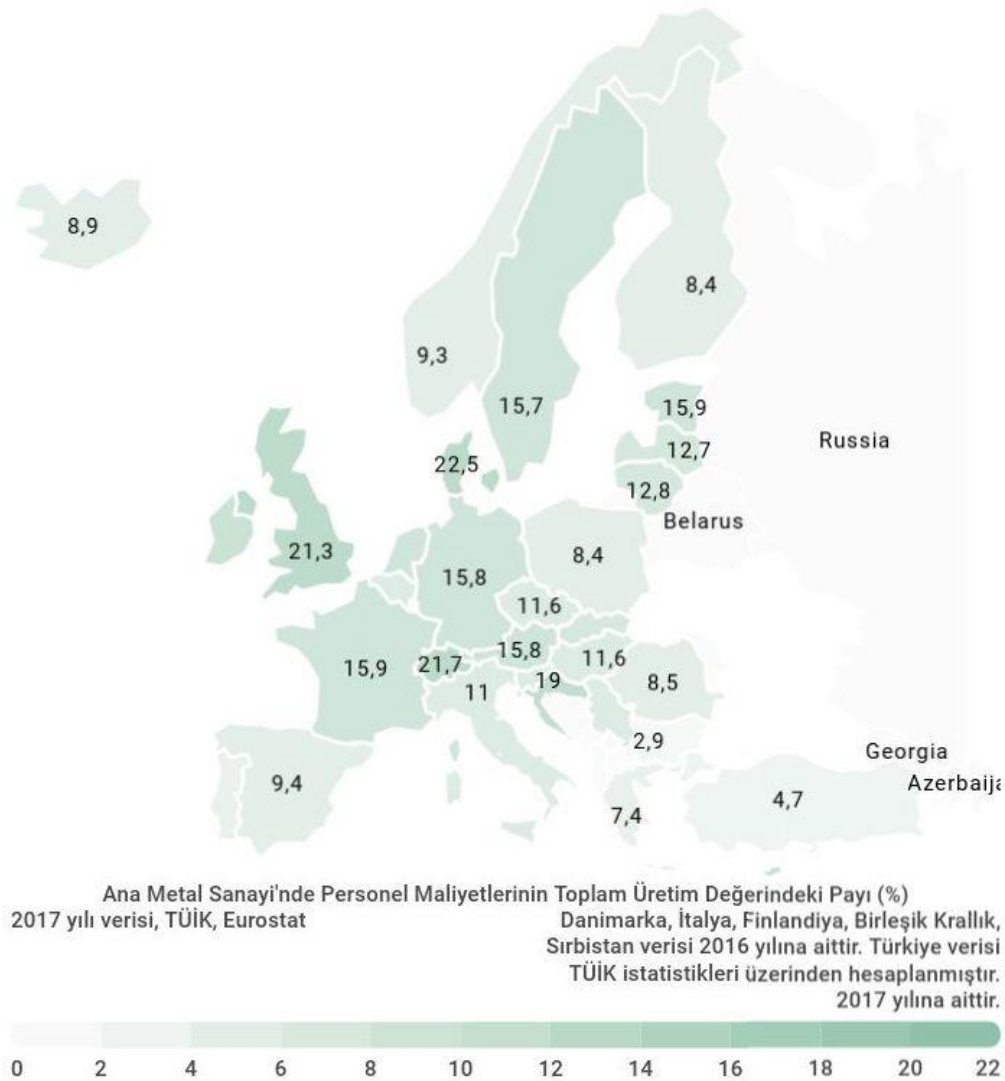
Makine ve Ekipmanları İmalatı Sektörü'nde ücret ayarlı İşgücü verimliliğinin en yüksek olduğu ülkeler yüzde 205 ile Kıbrıs Rum Kesimi'dir. Bu ülkeyi yüzde 197 ile Türkiye ve yüzde 195 ile Macaristan takip etmektedir. Buna göre bir işçi Türkiye'de yaklaşık olarak ücretinin 2 katı artı değer üretmektedir. İşgücü verimliliğinin en düşük olduğu ülkeler ise yüzde 104 ile İzlanda, yüzde 110 ile Norveç, yüzde 119 ile Yunanistan ve yüzde 125 ile Fransa'dır.

3) ÜLKELERE GÖRE İŞÇİNİN ÜRETİĞİ DEĞERDEN ALDIĞI PAY

Sektörel olarak işçinin ürettiği değerden aldığı payın oranı aynı zamanda sömürü miktarını da ortaya koyan bir değişkendir. Üretilen değerden işçiyi düşen payın, AB ülkeleri ile Türkiye arasında yaptığımız kıyaslamada, Türkiye'nin hemen hemen her sektör için en alt sıralarda kaldığı görülmektedir.

Ana Metal Sanayi

Türkiye, ana metal sanayi işçilerinin ürettikleri değerden en az pay aldığı ülkeler arasında yer almaktadır. Personel maliyetlerinin toplam üretim değerine bölünmesi ile elde edilen oranlara göre İsviçre yüzde 22,5'lik oranla, işçilerin üretimden aldığı payın en yüksek olduğu ülke konumundadır.

İşçilerin üretimden aldığı payın en düşük olduğu ülke ise yüzde 2,7'lik oranla Bulgaristan'dır. Bulgaristan'ı yüzde 4,7 ile Türkiye takip etmektedir. Türkiye'yi Portekiz yüzde 6,9, Yunanistan yüzde 7,4, Polonya yüzde 8,4'lük oranlarla takip etmektedir.

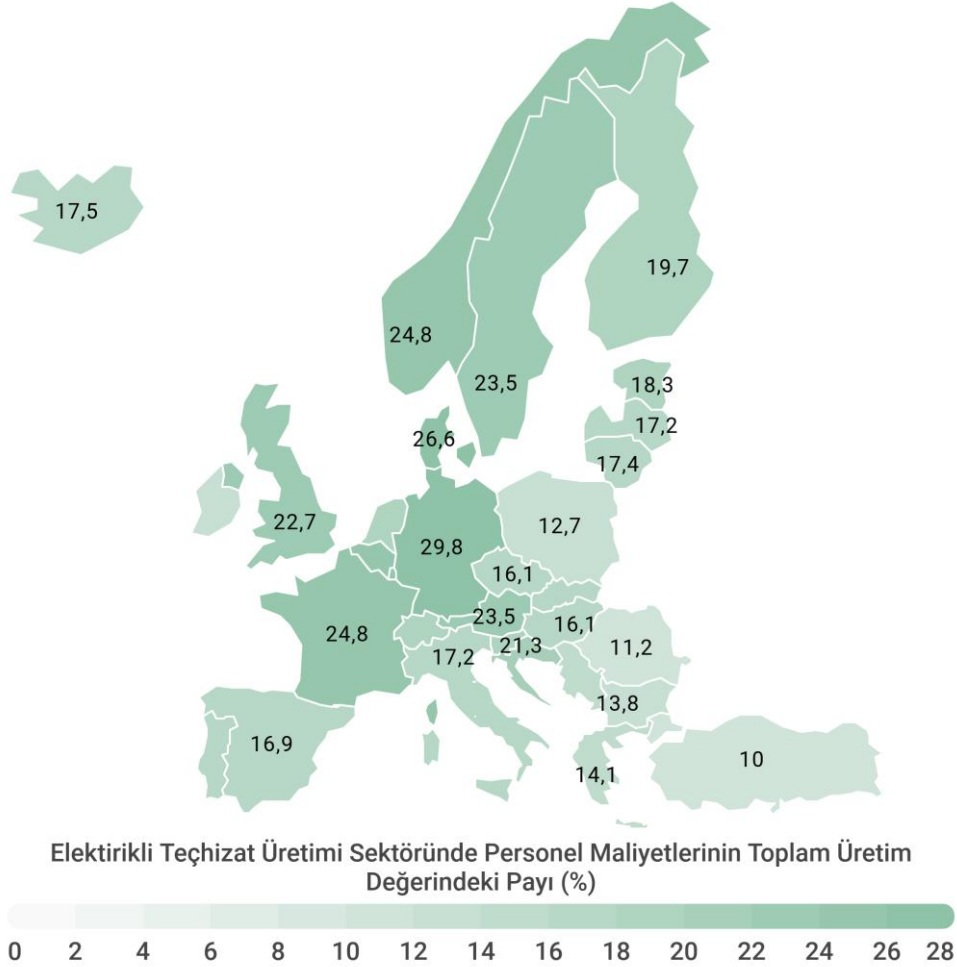
Tablo 17: Ana Metal Sanayi İşçilerinin Ürettikleri Değerden Aldığı Pay

Ülke	Ana Metal Sanayi
Bulgaristan	2,9
Türkiye	4,7
Portekiz	6,9
Yunanistan	7,4
Polonya	8,4
Romanya	8,5
İzlanda	8,9
Norveç	9,3
İspanya	9,4
Belçika	10
Malta	11
Slovenya	11,4
Çekya	11,6
Macaristan	11,6
Slovakya	12
Letonya	12,7
Litvanya	12,8
Hollanda	15,6
İsveç	15,7
Almanya	15,8
Avusturya	15,8
Estonya	15,9
Fransa	15,9
Kıbrıs Rum Kesimi	16,2
İrlanda	16,6
Hırvatistan	19
İsviçre	21,7
Danimarka	22,5

Sektörde üretimden işçilerin en yüksek payı aldığı Danimarka'yı ise sırasıyla yüzde 21,7 ile İsviçre, yüzde 19 ile Hırvatistan, yüzde 16,6 ile İrlanda takip etmektedir.

Elektrikli Teçhizat Üretimi

Türkiye, Elektrikli Teçhizat Üretiminde işçilerinin ürettikleri değerden en az pay aldığı ülkedir. Personel maliyetlerinin toplam üretim değerine bölünmesi ile elde edilen oranlara göre Almanya sektörde yüzde 29,8’lik oranla, işçilerin üretimden aldığı payın en yüksek olduğu ülke konumundadır.

İşçilerin üretimden aldığı payın en düşük olduğu ülke ise yukarıda ifade edildiği gibi yüzde 10’luk oranla Türkiye’dir. Türkiye’yi yüzde 11,2’lik oran ile Romanya takip etmektedir. Romanya’yı ise sırasıyla Polonya yüzde 12,7, İrlanda yüzde 13,3, Bulgaristan 13,8’lik oranlarla takip etmektedir.

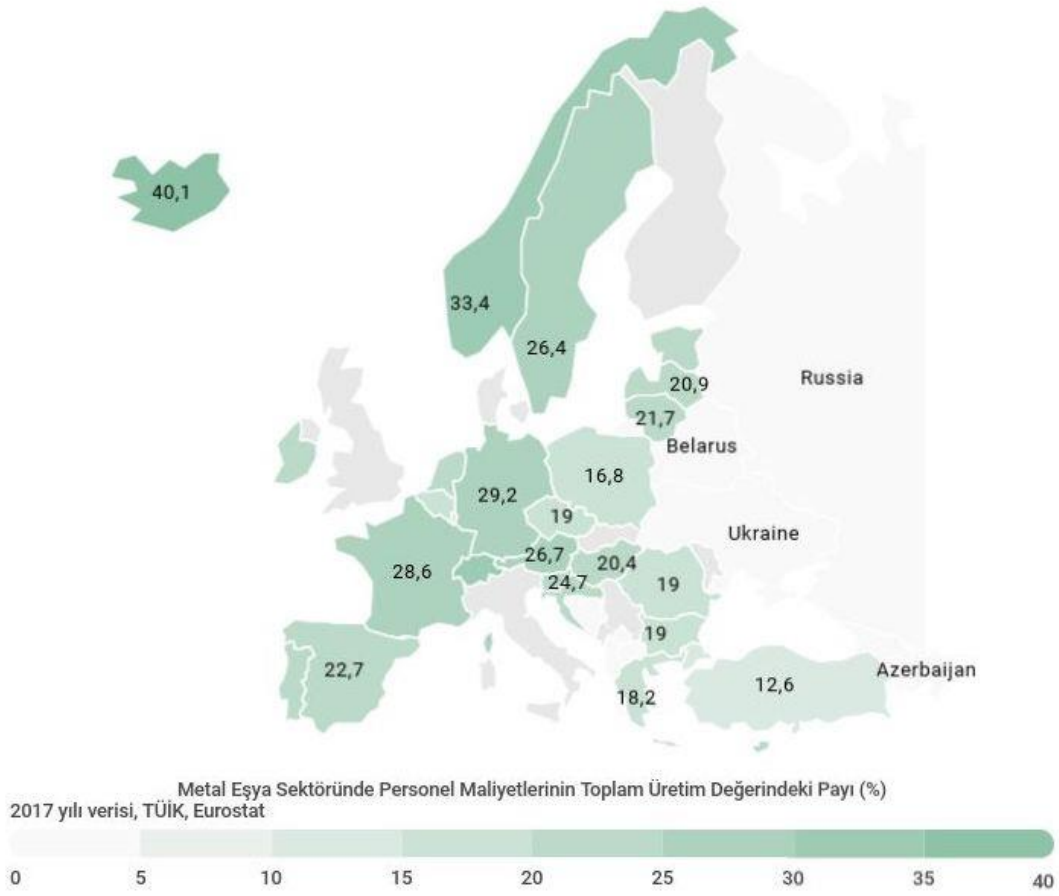
Tablo 18: Elektrikli Teçhizat Üretiminde İşçilerinin Ürettikleri Değerden Aldığı Pay Aldığı

Ülke	Elektrikli Teçhizat
Türkiye	10
Romanya	11,2
Polonya	12,7
İrlanda	13,3
Bulgaristan	13,8
Yunanistan	14,1
Malta	14,2
Çekya	16,1
Macaristan	16,1
İspanya	16,9
Slovakya	17,1
Letonya	17,2
Litvanya	17,4
Portekiz	17,4
İzlanda	17,5
Slovenya	18
İsviçre	18
Estonya	18,3
Hollanda	18,5
Hırvatistan	21,3
Avusturya	23,5
İsveç	23,5
Belçika	24,1
Fransa	24,8
Norveç	24,8
Almanya	29,8

Sektörde üretimden işçilerin en yüksek payı aldığı Almanya'yı ise sırasıyla yüzde 24,8'lik oran ile Fransa ve Norveç, yüzde 24,1 ile Belçika, yüzde 23,5 ile İsveç takip etmektedir.

Metal Eşya

Türkiye, Metal Eşya sektöründe de işçilerin ürettikleri değerden en az pay aldığı ülkedir. Personel maliyetlerinin toplam üretim değerine bölünmesi ile elde edilen oranlara göre İzlanda sektöründe yüzde 40,1'lik oranla, işçilerin üretimden aldığı payın en yüksek olduğu ülke konumundadır.

İşçilerin üretimden aldığı payın en düşük olduğu ülke ise yukarıda ifade edildiği gibi yüzde 12,6'lık oranla Türkiye'dir. Türkiye'yi yüzde 14,3'lük oran ile Slovakya takip etmektedir. Slovakya'yı ise sırasıyla Polonya yüzde 16,8, Malta yüzde 18, Belçika 18,1'lik oranlarla takip etmektedir.

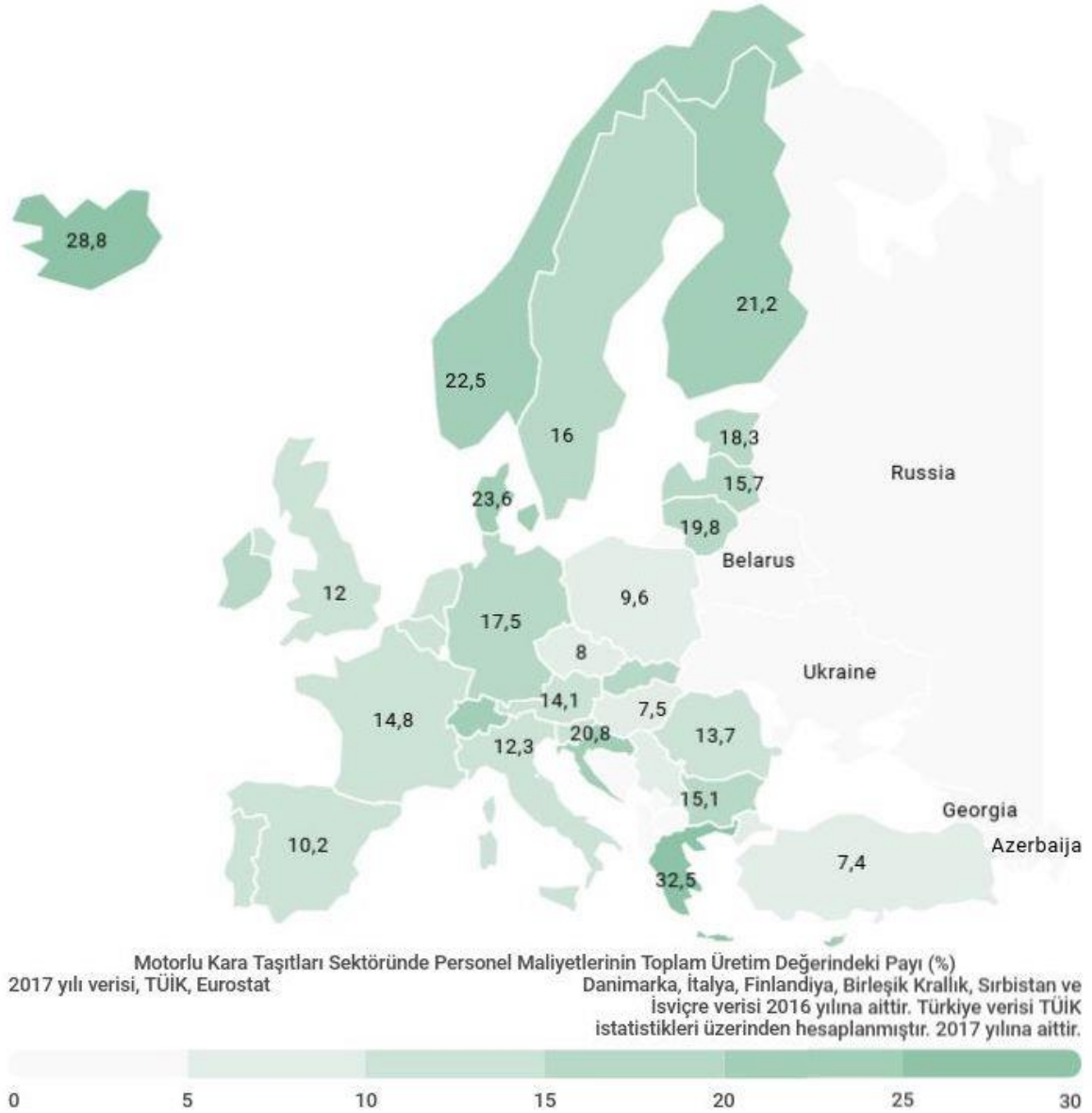
Tablo 19: Metal Eşya Üretiminde İşçilerinin Ürettikleri Değerden Aldığı Pay

Türkiye	12,6
Slovakya	14,3
Polonya	16,8
Malta	18
Belçika	18,1
Yunanistan	18,2
Bulgaristan	19
Çekya	19
Romanya	19
Kıbrıs Rum Kesimi	20,1
Macaristan	20,4
Letonya	20,9
Estonya	21,1
Hollanda	21,3
Litvanya	21,7
İrlanda	22
İspanya	22,7
Portekiz	23,6
Hırvatistan	24,7
Slovenya	24,7
İsveç	26,4
Avusturya	26,7
Fransa	28,6
Almanya	29,2
Norveç	33,4
İsviçre	34,5
İzlanda	40,1

Sektörde üretimden işçilerin en yüksek payı aldığı İzlanda'yı ise sırasıyla yüzde 34,5'lik oran ile İsviçre, yüzde 33,4 ile Norveç, yüzde 29,2 ile Almanya takip etmektedir.

Motorlu Kara Taşıtları

Türkiye, Motorlu Kara Taşıtları sektöründe Slovakya'dan sonra işçilerin ürettikleri değerden en az pay aldığı ülkedir. Personel maliyetlerinin toplam üretim değerine bölünmesi ile elde edilen oranlara göre Yunanistan sektörde yüzde 32,5'lik oranla, işçilerin üretimden aldığı payın en yüksek olduğu ülke konumundadır.

İşçilerin üretimden aldığı payın en düşük olduğu ülke ise yukarıda ifade edildiği gibi yüzde 6,5'lik oranla Slovakya'dır. Slovakya'yı yüzde 7,4'lük oran ile Türkiye takip etmektedir. Türkiye'yi ise sırasıyla Macaristan yüzde 7,5, Çekya yüzde 8, Polonya 9,6'lık oranlarla takip etmektedir.

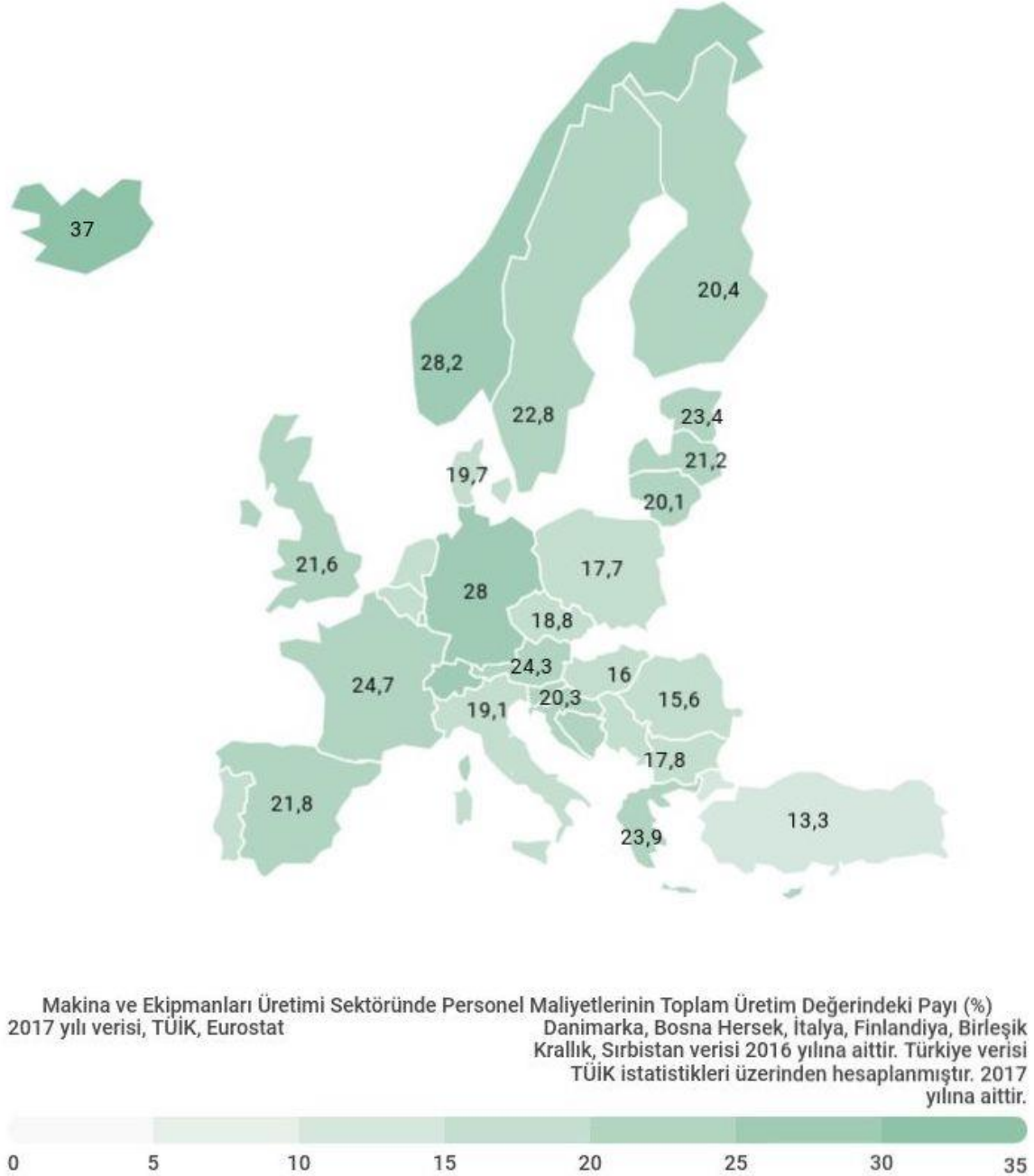
Tablo 20: Metal Eşya Üretiminde İşçilerinin Ürettikleri Değerden Aldığı Pay

Ülke	Motorlu Kara Taşıtları
Slovakya	6,5
Türkiye	7,4
Macaristan	7,5
Çekya	8
Polonya	9,6
Portekiz	10,1
İspanya	10,2
Hollanda	10,3
Slovenya	10,6
Belçika	12,4
Romanya	13,7
Avusturya	14,1
Fransa	14,8
Bulgaristan	15,1
Letonya	15,7
Estonya	15,9
İsveç	16
Almanya	17,5
İrlanda	19,4
Litvanya	19,8
Hırvatistan	20,8
Norveç	22,5
Kıbrıs Rum Kesimi	23,6
İzlanda	28,8
Yunanistan	32,5

Sektörde üretimden işçilerin en yüksek payı aldığı Yunanistan'ı ise sırasıyla yüzde 28,8'lik oran ile İzlanda, yüzde 23,6 ile Kıbrıs Rum Kesimi, yüzde 22,5 ile Norveç takip etmektedir. Sektörün önemli ülkesi Almanya'da ise söz konusu oran yüzde 17,5 ile Türkiye'nin 2 katından fazladır.

Makine Ekipman İmalatı

Türkiye, Makine Ekipman İmalatı sektöründe işçilerin ürettikleri değerden en az pay aldığı ülkedir. Personel maliyetlerinin toplam üretim değerine bölünmesi ile elde edilen oranlara göre İzlanda sektörde yüzde 37'lik oranla, işçilerin üretimden aldığı payın en yüksek olduğu ülke konumundadır.

İşçilerin üretimden aldığı payın en düşük olduğu ülke ise yukarıda ifade edildiği gibi yüzde 13,3'lük oranla Türkiye'dir. Türkiye'yi yüzde 15,6'lık oran ile Romanya takip etmektedir. Romanya'yı ise sırasıyla Macaristan yüzde 16, Belçika yüzde 16,9, Bulgaristan 17,8'lik oranlarla takip etmektedir.

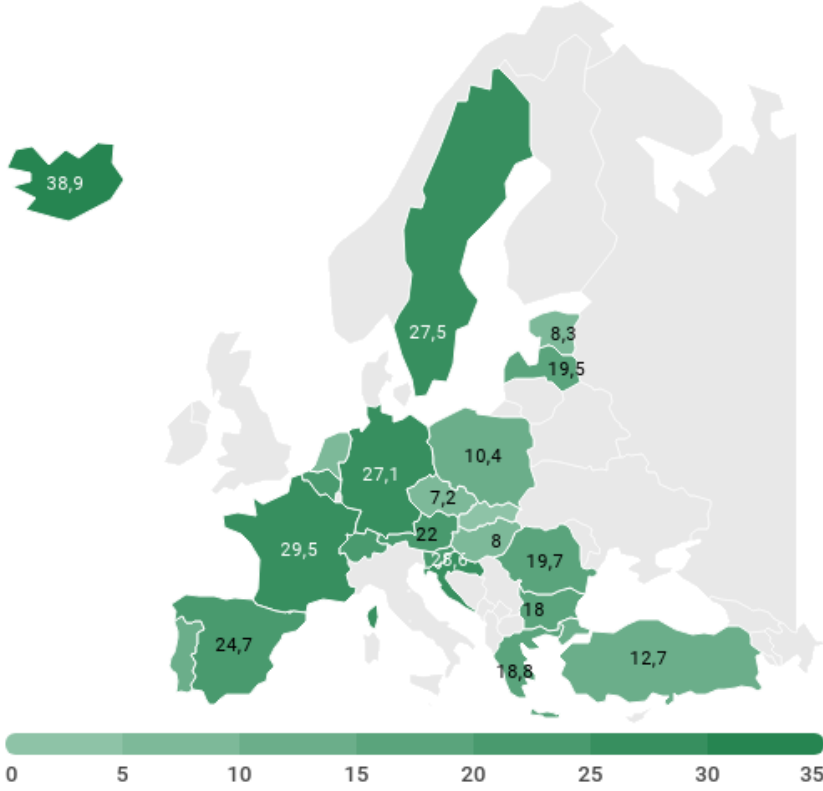
Tablo 21: Makine Ekipman İmalatında İşçilerinin Ürettikleri Değerden Aldığı Pay

Ülkeler	Makine ve Ekipman İmalatı
Türkiye	13,3
Romanya	15,6
Macaristan	16
Belçika	16,9
Polonya	17,7
Bulgaristan	17,8
Slovakya	18,2
Hollanda	18,3
Çekya	18,8
Portekiz	19,2
Litvanya	20,1
Hırvatistan	20,3
Letonya	21,2
Kıbrıs Rum Kesimi	21,6
İspanya	21,8
İsveç	22,8
Slovenya	23
Estonya	23,4
Yunanistan	23,9
Avusturya	24,3
Fransa	24,7
İsviçre	26,2
Almanya	28
Norveç	28,2
İzlanda	37

Sektörde üretimden işçilerin en yüksek payı aldığı İzlanda'yı ise sırasıyla yüzde 28,2'lik oran ile Norveç, yüzde 28 ile Almanya, yüzde 26,2 ile İsviçre takip etmektedir.

Bilgisayar, Elektronik Ve Optik Cihazların Üretimi

Slovakya, Bilgisayar, elektronik ve optik cihazların üretimi sektöründe işçilerin ürettikleri değerden en az pay aldığı ülkedir. Personel maliyetlerinin toplam üretim değerine bölünmesi ile elde edilen oranlara göre İzlanda sektörde yüzde 38,9'luk oranla, işçilerin üretimden aldığı payın en yüksek olduğu ülke konumundadır.

İşçilerin üretimden aldığı payın en düşük olduğu ülke ise yukarıda ifade edildiği gibi yüzde 4,7'lik oranla Slovakya'dır. Slovakya'yı yüzde 5,5'lik oran ile Hollanda takip etmektedir. Hollanda'yı ise sırasıyla Çekya yüzde 7,2, Macaristan yüzde 8, Estonya 8,3'lük oranlarla takip etmektedir. Türkiye ise yüzde 12,7'lik oranla söz konusu oranın en düşük olduğu 8. ülke konumundadır.

Tablo 22: Bilgisayar, Elektronik ve Optik Cihazların Üretiminde İşçilerinin Ürettikleri Değerden Aldığı Pay

Ülkeler	Bilgisayar, elektronik ve optik cihazların üretimi
Slovakya	4,7
Hollanda	5,5
Çekya	7,2
Macaristan	8
Estonya	8,3
Polonya	10,4
Portekiz	12,2
Türkiye	12,7
Bulgaristan	18
Yunanistan	18,8
Litvanya	19,5
Romanya	19,7
Belçika	20,4
İsviçre	21,3
Slovenya	21,7
Avusturya	22
İspanya	24,7
Almanya	27,1
İsveç	27,5
Hırvatistan	28,6
Fransa	29,5
İzlanda	38,9

Sektörde üretimden işçilerin en yüksek payı aldığı İzlanda'yı ise sırasıyla yüzde 29,5'lik oran ile Fransa, yüzde 28,6 ile Hırvatistan, yüzde 27,5 ile İsveç takip etmektedir.

4) ÜCRETLERİN VE ASGARİ ÜCRET KARŞISINDAKİ DURUMU

Tablo 23: Ücret ve Asgari Ücret İlişkisi

Yıl	Ortalama Saat Ücreti	Ortalama Aylık Ücret	Asgari Ücret	Ücretin Asgari Ücrete Oranı	İkramiye Dahil Ücret	İkramiyeli Ücretin Asgari Ücrete Oranı
31.Ağu.10	6,19	1393	729	91%	1857	155%
31.Ağu.11	6,47	1456	796	83%	1941	144%
31.Ağu.12	6,8	1530	887	72%	2040	130%
31.Ağu.13	7,64	1719	978	76%	2292	134%
31.Ağu.14	7,92	1782	1.071	66%	2376	122%
31.Ağu.15	8,83	1987	1.201	65%	2649	121%
31.Ağu.16	9,76	2196	1.647	33%	2928	78%
31.Ağu.17	10,52	2367	1.777,50	33%	3156	78%
31.Ağu.18	13,32	2997	2029,5	48%	3996	97%
31.Ağu.19	15,72	3537	2558	38%	4716	84%
1.Oca.20	15,72	3537	2943	20%	4716	62%

Ortalama ücret alan bir metal işçisinin ücretini, asgari ücretle karşılaştırdığımızda, ücretinin asgari ücret karşısında sürekli gerilediği ortaya çıkmaktadır.

31 Ağustos 2010 yılında ortalama bir işçinin ikramiye hariç ücreti asgari ücretin yüzde 91 üzerinde iken, bugün itibariyle asgari ücretin yalnızca yüzde 20 üzerindedir.

Diğer yandan, karşılaştırmayı 4 ikramiye alan bir işçi için yaptığımızda ise, 31 Ağustos 2010 yılında asgari ücretin yüzde 155 üzerinde bir ücret alan işçinin bugün yüzde 62 oranında ücret aldığını görüyoruz.

5) ÜCRET ZAMLARI İLE ENFLASYON ARASINDAKİ İLİŞKİ

Sendikamızın MESS kapsamındaki işyerleri esas alındığında, 31 Ağustos 2010 tarihindeki ücret ortalaması 6,69 TL'dir. Bu tarihten sonraki ücret zamları eklendiğinde, bu tutarın, yani 6,69 TL olan saat ücretinin 20,90 TL olması gerekmektedir. Oysa, bugün itibariyle MESS kapsamındaki işyerlerinin ücret ortalaması 15,72'dir.

Tablo 24: 31 Ağustos 2010-31 Ağustos 2019 Döneminde Ücret Artışı

Ortalama Saat Ücreti	6,69 TL	Artış Oranı
Olması gereken saat ücreti	20,90 TL	238%
Gerçekleşen saat ücreti	15,72 TL	154%
Verilmeyen saat ücreti	6,87 TL	84%

Aynı dönem aralığında, enflasyon artış oranı yüzde 139,03'dür.

Aynı dönem aralığında, TİS'lerde yer alan ücret zamlarının artış oranı ise yüzde 238'dir. Ancak ücret artışı yüzde 154 oranına gerçekleşmiştir.

Enflasyon oranı ile bugünkü ortalama ücrete bakıldığında enflasyonun sadece yüzde 6,2'si üzerinde ücret zammı gerçekleştiği görülmektedir.

6,84 TL'lik kısım işverenlerde kalmış, işçiye yansıtılmamıştır.

Bu durum, yüksek ücretli işçilerin isten çıkarılması ve bunun karşılığında da asgari ücretle işçinin işe alınması nedeniyle yaşanmaktadır.

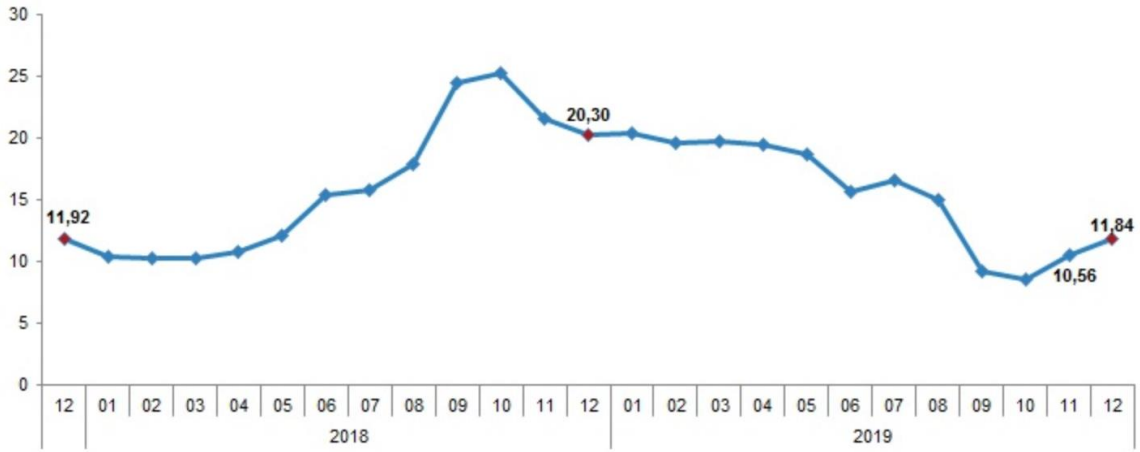
6) ENFLASYON HESAPLAMASI VE TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ

İşçiler, TÜİK tarafından açıklanan enflasyona hiç bir dönem inanmamıştır. Ancak, bu inançsızlık hiçbir dönem bu dönemki kadar olmamıştır. TÜİK'in resmi enflasyonu ile genel olarak ücretlilerin, özel olarak işçilerin yaşadıkları enflasyon arasındaki fark hiçbir dönem bu kadar açılmamıştır.

2018 yılı Ekim ayında, eylül ayı Tüketici Fiyat Endeksi yüzde 24,52 olarak açıklandı. Bu açıklanın ardından uzun yıllardır TÜİK'te enflasyonu hesaplayan birimin başında bulunan Enver Taştı sürpriz bir kararla tedviren yürüttüğü başkan yardımcılığı görevinden alındı, müşavir kadrosuna atandı. Taştı'nın yerine Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın Enerji Bakanlığı döneminde birlikte çalıştığı Yinal Yağan getirildi. Bu görev değişiminin ardından enflasyon sihirli bir biçimde düşmeye başladı.

Grafik 22: Tüketici Fiyat Endeksi

TÜFE yıllık değişim oranları (%), Aralık 2019

Resmi enflasyona MESS de inanmamaktadır ve geçtiğimiz yıllarda da ücret zamlarında enflasyonu baz alınmamıştır.

Tablo 25: MESS'le Yapılan TİS'lerin Enflasyon Karşısındaki Durumu

TİS Dönemi	İlk 6 Aylık Enflasyon	İlk 6 Aylık Ücret artışı	Ücret artışının enflasyon karşısındaki artışı
2008-2010	4,15%	8%	2 kat
2010-2012	0,18%	5,35%	30 kat
2012-2014	1,14%	10,64%	7 kat
2014-2017	3,78%	9,78%	2,5 kat
2017-2019	3,20%	23%	7,18 kat

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere MESS’le yapılan sözleşmelerden 2010-2012 dönemini kapsayan toplu sözleşmede yapılan ücret zammı enflasyonun 30 kat fazlasıdır. Diğer yandan 2012-2014 dönemi ile 2017-2019 dönemi toplu sözleşmelerinde yapılan ücret zammı enflasyonun 7,18 kat fazlasıdır.

Dolayısıyla enflasyon artışı ile ücret artışı arasında doğrudan bir ilişki kurulmamalıdır. Enflasyon hesaplamaları ile sürekli oynandığı ve resmi enflasyonun işçilerin enflasyonu olmadığı açıktır.

Enflasyon Nedir? Nasıl Hesaplanmaktadır?

Enflasyon bir ekonomideki mal ve hizmetlerin fiyatlarında gözlenen sürekli ve genel kapsamlı artışı ifade etmektedir.

Mal ve hizmetlerin güncel dönemdeki fiyatları, temel alınan dönemdeki fiyatlarıyla karşılaştırılarak, oranlanarak, fiyat artış hızı sayısal olarak hesaplanmaktadır. Sonucun sayısal olarak belirlenmesine karşın, fiyat artış hızı hesaplanmasında çeşitli sorunlar nedeniyle, açıklanan rakamın aritmetik kesinliği yoktur. Farklı kabullere, uygulamalara göre, çok değişik enflasyon rakamlarının hesaplanması olanaklıdır.

Enflasyon rakamının bir ortalama olması için, çok sayıda mal ve hizmetin fiyatlarındaki değişimin belirli bir zaman aralığında izlenmesi ve bunların hepsinin ortalamasının alınması gerekir.

Hesaplama zamana göre değişim endeksleme yöntemiyle yapılır. Belirli bir zaman örneğin 2003 yılı başlangıç alınır ve 100’e eşitlenir. Fiyat hareketleri, bu temel yıla dolayısıyla 100’e oranlanarak izlenir.

Endeks oluşturmak için, çeşitli mal ve hizmetlerden oluşan bir “sepet” oluşturulur. Bu sepet, farklı piyasalar için (örneğin tüketici, üretici vb.) oluşturulur ve sepetin içinde yer alan mal ve hizmetlerdeki fiyat hareketleri düzenli olarak izlenir.

Bu sepetin içine tüketime veya üretime konu olan bütün mal ve hizmetler dahil edilmez. Tüketici fiyatları endeksine temel olan mal ve hizmet sepeti, hane halklarının yaptıkları tüketim harcamaları içinde en fazla paya sahip olanlardan oluşturulur. Üretici fiyatları endeksinde de yine aynı şekilde tüm üretilen mal ve hizmetler değil, belirli ölçütlere uyan mal ve hizmetler sepetin içine dahil edilirler.

Çok çeşitli mal ve hizmet üretildiğinden ve tüm mal ve hizmetlerin hesaplamada kullanılmasına olanak bulunmadığından en çok kullanılan mal ve hizmetlerden bir sepet oluşturulur. Bu mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişim hesaplanır.

Mal ve hizmetlerin fiyatları bölgelere göre farklılık gösterdiğinden, geneli tam temsil etmeyen örneklerin endeks hesabına esas alınması da hesaplanan enflasyon hızını etkiler. Diğer yandan, kişilerin gelir durumları, sosyo kültürel yapıları gibi çeşitli faktörler tüketilen mal ve hizmetlerde de farklılık göstermektedir. Bu nedenle, farklı toplumsal kesimler için farklı hesaplamaların yapılması gereklidir.

Tüketici fiyatları endeksinde ölçülen, hane halklarının gerçekleştirdiği tüketim harcamalarındaki değişimdir. Ancak burada tüm harcamalar dikkate alınmaz ve aslında hesaplanan hane halklarının yaptığı harcamalardaki değişim değil, daha önceden sepete

konulmuş mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişimlerdir. Dolayısıyla, yapılmayan harcamalar da endeksin içinde yer alırlar. Bu harcamaların yapılmış olduğu varsayılır.

Tüketici fiyatları endeksinde, 12 ana grup altında 418 madde kapsamaktadır.

Tablo 26: Tüketici Fiyatları Endeksi Ana Ağırlık Gruplarında Değişim

	Ana harcama grubu	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	Gıda ve alkolsüz içecekler	27,6	26,8	26,2	24,1	24,5	24,3	23,7	21,8	23	23,3
2	Alkollü içecekler ve tütün	5,31	5,9	5,21	5,07	5,29	4,82	4,98	5,87	5,14	4,23
3	Giyim ve ayakkabı	7,3	7,22	6,87	6,83	7,17	7,38	7,43	7,33	7,21	7,24
4	Konut	16,8	16,5	16,4	16,7	16,4	15,8	15,9	14,9	14,9	15,2
5	Ev eşyası	6,78	6,93	7,45	7,28	7,52	7,78	8,02	7,72	7,66	8,33
6	Sağlık	2,55	2,4	2,29	2,22	2,44	2,57	2,66	2,63	2,64	2,58
7	Ulaştırma	13,9	15,2	16,7	18	15,5	15,4	14,3	16,3	17,5	16,8
8	Haberleşme	4,94	4,64	4,6	4,64	4,7	4,38	4,42	4,12	3,91	3,69
9	Eğlence ve kültür	2,83	2,7	2,98	2,95	3,36	3,54	3,81	3,62	3,39	3,29
10	Eğitim	2,48	2,32	2,18	1,91	2,26	2,53	2,56	2,69	2,67	2,4
11	Lokanta ve oteller	5,51	5,89	5,63	6,18	6,58	6,98	7,47	8,05	7,27	7,86
12	Çeşitli mal ve hizmetler	3,97	3,61	3,4	4,16	4,28	4,6	4,73	5,04	4,76	5,15

Kaynak: TÜİK

Ana harcama gruplarına bakıldığında, bazı grupların ağırlıklarının sürekli olarak azaltıldığı görülmektedir. Örneğin, Gıda ve alkolsüz içecekler grubunun ağırlığı 2010 yılında 27,60 iken, 2019 yılında 23,29'a düşürülmüştür. Bu grubun ağırlığı 2010 yılından 2019 yılına göre yaklaşık yüzde 18,5 oranında azaltılmıştır.

Gıdaya yapılan harcama gelir düzeyine göre değişecektir. Gelir arttıkça toplam gider içindeki gıdanın payı azalacak, gelir azaldıkça gıdaya ayrılan pay artacaktır. Dolayısıyla, gıdaya yapılan harcamaların enflasyon içindeki ağırlığının azaltılması yüksek gelir grupları lehine, düşük gelir grupları aleyhindedir. Bir başka deyimle, gıdanın enflasyon içindeki ağırlığının azaltılması ücretle geçinenlerin enflasyonunu düşük gösterecektir.

2010 yılı sonrası 2019 yılında ağırlıkları görece artırılan kalemler; ev eşyası, sağlık, ulaştırma, eğlence, lokanta ve otel, çeşitli mal ve hizmetlerdir. Bu ana gruplardaki ağırlık artışı ücretlilerin enflasyonlarının daha düşük çıkmasına yol açacaktır.

Bu noktada ağırlıkların nasıl belirlendiği konusu önem kazanmaktadır. Tüketici fiyatları endeksine temel oluşturan sepetin içindeki mal ve hizmetlerin toplam içindeki ağırlıkları hesaplanırken, herhangi bir sınıflandırma yapılmamaktadır. Yani, farklı bölgelerde, farklı gelir düzeylerindeki tüm nüfusun harcamaları gruplandırılmakta ve bunların toplam içindeki oranları hesaplanarak, ağırlıkları bulunmaktadır. Ağırlıklar, tüm nüfusun ortalamasını ifade etmektedir. Dolayısıyla, giderlerinin ağırlığı devletin belirlemiş olduğu ağırlıklardan farklı olanların, fiyat artışları nedeniyle harcamalarındaki artış ile enflasyondaki artış birbirini hiçbir zaman tutmayacaktır.

Enflasyonla ilgili olarak:

1. Enflasyon rakamları hiçbir zaman kişilerin yaşadığı gerçek enflasyonu yansıtmazlar. Ortalama esas alındığı için bu mümkün değildir.
2. Diğer taraftan devlet tarafından açıklanan enflasyon rakamları, gündelik hayatın birçok alanında temel alınmaktadır. Kira kontratları, toplu iş sözleşmeleri, devlet memuru maaşları, örgütsüz işyerlerinde ücret artışları vb.
3. Bu nedenle, enflasyonu hesaplama yöntemi, gerçek enflasyonun yükünün toplumun kimi kesimlerinden alınıp, diğerlerinin sırtına yıkılması sonucunu doğurur.
4. Ancak, enflasyon bir hesaplama hatasının kurbanı değildir. Yürürlükte olan enflasyon hesaplaması bilinçlidir ve sınıfsal bir tercihi yansıtmaktadır.
5. Türkiye’de enflasyon hesaplama yöntemi, tüm nüfusun harcamalarının ortalamasını dikkate aldığı için, farklı gelir grupları arasındaki harcamaların ağırlıklarının ortalamasını almaktadır. Bu nedenle, fiyat artışlarının daha düşük olduğu kalemler, ücretlilerin gelirlerinin büyük bölümünü harcadığı mal ve hizmetlerdeki enflasyonu aşağıya çekmektedir.
6. Enflasyon hesaplamasında ücretliler aleyhine bir diğer unsur ise, fiyat artışlarının, devletin hesaplamada kullandığı ağırlıkları değiştirmesi nedeniyle, açıklanan enflasyon rakamları ile gerçek enflasyon arasındaki fark çok daha fazla açılmaktadır.
7. Devlet, enflasyon hesaplamasına esas olan ağırlıkları ile oynayabilmekte, endekste kullanılan mal ve hizmet türlerini dilediği zaman değiştirebilmektedir. Örneğin, fiyatı çok artan ekmeğin ağırlığı düşerken, mesela fiyatı az artan et tüketiminin ağırlığı yükselebiliyor. Böylece enflasyon düşük çıkarılıyor.
8. Fiyat derlemesi yapılan işyerlerinin gündelik hayatta alışveriş yapılmayan ve geneli temsil etmeyecek işyerleri dışında tespit edildiğine yönelik kaygılar artmaktadır.
9. Bu nedenle de devletin açıkladığı enflasyon rakamlarına başta işçiler olmak üzere toplumun büyük bir bölümü inanmamaktadır.

Burada sorun hesaplamaya esas alınan yöntemin değiştirilmesidir. İşçiler, ücret geliriyle yaşamlarını devam ettirirler ve bu gelirle yapabilecekleri harcamalar bellidir. Enflasyon endeksinin hesaplanmasına esas alınan sepetin içinde yer alan mal ve hizmetlerin çoğunluğu işçilerin tüketimlerine konu bile olmamaktadır. Dolayısıyla mal ve hizmet sepetinin işçiler baz alınarak yeniden oluşturulması gerekmektedir.

Bu yapıldıktan sonra bu sepetin içindeki mal ve hizmetlerin ağırlıklandırılması, sadece işçilerin yaptığı harcamalar temel alınarak yapılmalıdır.

Fiyat artışları nedeniyle ağırlıklar değiştiğinden, belirli aralıklarla, ağırlıklar yeniden belirlenmelidir.

Kısaca, yeni bir “Ücretliler Geçinme Endeksi” oluşturulmalıdır. Bu çerçevede enflasyon gerçeğine sayısal veriler üzerinden biraz daha irdelemek istiyoruz.

ENFLASYON GERÇEĞİ

Gıda grupları için enflasyon oranındaki artışlar karşısında alım gücü kaybı/artışı (2003=100), 2019 Ağustos verilerine göre son 16 yılda alım gücü pek çok üründe ciddi bir biçimde gerilemiştir. Bu tablo enflasyonu temel alan artışların temel harcama kalemlerindeki kayıpları telafi etmekten uzak olduğunu ortaya koymaktadır.

Gıda Grupları	Oran
Sebze	-34,3%
Meyveler	-18,7%
Başka yerde sınıflandırılmayan diğer gıda ürünleri	-16,3%
Et	-13,9%
Ekmek ve tahıllar	-13,4%
Süt, peynir ve yumurta	-5,9%
Balık	-5,0%
Katı ve sıvı yağlar	-4,9%
Şeker, reçel, bal, çikolata ve şekerlemeler	17,3%

Genel tüketici fiyat artışlarını gösteren TÜFE ile gıda gruplarındaki endeks rakamlarının oranlanması ile bulunmuştur. Örneğin Ağustos 2003-Ağustos 2019 döneminde TÜFE 4,22 kat artmıştır, aynı dönemde sebze fiyatlarındaki artış 6,43 kattır. Ağustos 2003 dönemi 100 alındığında TÜFE değeri 422, Sebze grup endeksi 643 olmuştur. Bu da TÜFE oranında yapılan artışlarda sebze alım gücü kaybının yüzde 34’e ulaşmasına neden olmuştur.

İçecek Grupları için Enflasyon oranındaki artışlar karşısında alım gücü kaybı/artışı (2003=100), 2019 Ağustos verilerine göre

İçecek Grupları	Oran
İçkiler	-58,6%
Bira	-56,4%
Tütün	-45,2%
Şarap	-24,7%
Kahve, çay ve kakao	-5,8%
Maden suyu, alkolsüz içecekler, meyve ve sebze suları	19,5%

İçecek grupları içinde en büyük kayıp içkilerde gerçekleşmiştir. İçkilerde alım gücü kaybı yüzde 58,6 olmuştur. Buna göre alım gücü yarıdan fazla azalmıştır.

Konut ve Yakıt Grupları için Enflasyon oranındaki artışlar karşısında alım gücü kaybı/artışı (2003=100), 2019 Ağustos verilerine göre

Konut ve yakıtlar	Oran
Katı yakıtlar	-18,3%
Kiracı tarafından ödenen gerçek kira	-15,4%
Gaz	-11,0%
Konutun bakım ve onarımı için malzemeler	-6,4%
Elektrik	4,5%
Su (şebeke suyu)	25,5%

Konut ve yakıtlar grubunda kira fiyatlarında son dönemde yaşanan düşüşe rağmen alım gücü kaybı enflasyon karşısında 16 sene öncesine göre yüzde 15,4 olmuştur. Buna karşın alım gücü su karşısında dörtte bir oranında artmıştır.

Kültür ve Eğitim Grupları için Enflasyon oranındaki artışlar karşısında alım gücü kaybı/artışı (2003=100), 2019 Ağustos verilerine göre

Kültür ve eğitim	Oran
Kitaplar	-27,2%
Gazete ve dergiler	-12,8%
Kırtasiye ve çizim malzemeleri	-17,6%
Okul öncesi eğitim ve ilköğretim	-17,3%
Orta öğretim	-0,3%
Üniversite eğitimi	19,1%

Alım gücü kaybının yoğun olarak yaşandığı alanlardan biri de kültür ve eğitim ürünleri olmuştur. Buna göre enflasyon karşısında kitap alım gücünü yüzde 27 oranında kaybetmiştir. Kırtasiye ve çizim malzemelerinde alım gücü kaybı yüzde 17,6, okul öncesi ve ilköğretimde alım gücü kaybı yüzde 17,3 olmuştur.

Ulaştırma Grupları için Enflasyon oranındaki artışlar karşısında alım gücü kaybı/artışı (2003=100), 2019 Ağustos verilerine göre

Ulaştırma	Oran
Deniz ve yurtiçi su yolu ile yolcu taşımacılığı	14,7%
Kişisel taşıma araçlarının yakıt ve yağları	17,0%
Motorlu araçlar	22,1%
Demiryolu ile yolcu taşımacılığı	36,1%
Havayolu ile yolcu taşımacılığı	77,9%

Ulaştırma alanı bu süreçte alım gücünün arttığı bir alan olarak görülmüştür. Hava ulaşımında alım gücü yüzde 78, motorlu araçlarda alım gücü yüzde 22 artmıştır.

Elektronik, Dijital Ürün Grupları için Enflasyon oranındaki artışlar karşısında alım gücü kaybı/artışı (2003=100), 2019 Ağustos verilerine göre

Ürün Grubu	Oran
Görsel ve işitsel fotoğraf ve veri işleme ile ilgili araçların onarımı	88,2%
Telefon ve telefaks hizmetleri	148,0%
Veri işlem ekipmanı	202,7%
Ses alma, kayıt, ses ve resim kopyalama ile ilgili ekipman	682,3%
Telefon ve telefaks ekipmanı	923,0%
Fotoğraf ve sinema ekipmanı, optik aletler	1719,5%

En çok alım gücü artışının yaşandığı alan fiyatı teknolojik gelişmeye koşut olarak düşen ve kitlesel hale gelen dijital ürün gruplarıdır. Alım gücü telefon ve telefaks ekipmanlarında 9 kat artmıştır.

Giysi Grupları için Enflasyon oranındaki artışlar karşısında alım gücü kaybı/artışı (2003=100), 2019 Ağustos verilerine göre

Giyim Grupları	Oran
Kumaşlar	-11,3%
Giysiler	93,3%
Diğer giysi çeşitleri ve giysi aksesuarları	41,1%
Kuru temizleme, giysi onarımı, dikişi ve kiralınması	2,2%
Ayakkabı ve diğer ayak giyecekleri	57,1%

Giysi de alım gücünün yükseldiği alanlardandır. Alım gücü ayakkabıda yüzde 57 artarken, giysilerde yaklaşık iki kat artış göstermiştir. Küresel rekabet ortamında emek yoğun sektörlerde fiyat düşüşleri daha net görülmektedir.

Alım gücü kaybı Ağustos 2017-2019 döneminde de özellikle gıda gruplarında gerilemiştir.

İçecek Grupları için Enflasyon oranındaki artışlar karşısında alım gücü kaybı/artışı 2019 Ağustos/2017 Ağustos verilerine göre

Gıda Grupları	Oran
Sebze	-12,43%
Süt, peynir ve yumurta	-9,51%
Meyveler	-6,80%
Balık	-5,22%
Ekmek ve tahıllar	-4,48%
Katı ve sıvı yağlar	-1,70%
Et	8,18%
Şeker, reçel, bal, çikolata ve şekerlemeler	-0,61%

Tablo 27: TÜFE’de En Çok Ağırlığa Sahip Maddeler Ve Ağırlıkları

Madde	Ağırlık (%)
Otomobil (Dizel)	7,0
Kiracı Tarafından Ödenen Gerçek Kira	4,8
Benzin+Mazot+LPG Dolum Ücreti	4,4
Sigaralar	3,9
Cep Telefonu Görüşme Ücreti	2,1
Ekmek	2,1
Su Faturası	1,9
Dana Eti	1,8
Doğalgaz	1,8
Mücevher (Altın)	1,2
Toplam	31,0

Buna göre örneğin diğer tüm ürünlerin fiyatları aynı kalmak üzere otomobil fiyatlarında yüzde 20’lik bir indirim oldu. Buna karşın ekmek fiyatlarında yüzde 60’lık fiyat artışı yaşandı. Genel Enflasyon -%0,13 olur. Yine örneğin diğer tüm ürünlerin fiyatları aynı kalmak üzere Benzin+Mazot+LPG Dolum Ücreti’nde yüzde 15’lik bir indirim gerçekleşti, buna karşın ekmek fiyatları yüzde 20 artsa genel enflasyon -% 1,08 olur.

7) AÇLIK VE YOKSULLUK SINIRI

Sendikamız Sınıf Araştırmaları Merkezi (BİSAM), Aralık 2019 dönemi için açlık ve yoksulluk sınırı verilerini hesapladı. Hesaplamaya göre dört kişilik bir ailenin sağlıklı bir biçimde beslenebilmesi için, günlük en az 72.58 TL, aylık 2.178 TL'lik harcama yapması gerekiyor. Buna göre yetişkin bir kadının sağlıklı beslenmesi için yapması gereken günlük harcama tutarı 18.66, yetişkin bir erkeğin 19.28, 10-18 yaş arası bir çocuğun 20.71, 4-6 yaş arası bir çocuğun ise 13.90 TL. Bu verilere göre yoksulluk sınırı da 7 bin 532 TL oldu.

Tablo 28: Sağlıklı Beslenmek İçin Yapılması Gereken Asgari Zorunlu Gıda Harcamaları

Günlük Zorunlu Gıda Harcamaları	Harcama Tutarı
Yetişkin Kadın	18,66
Yetişkin Erkek	19,28
10-18 Yaş Çocuk	20,75
4-6 Yaş Çocuk	13,90
GÜNLÜK TOPLAM	72,58
AÇLIK SINIRI (AYLIK)	2178

Not: Yuvarlamalardan kaynaklı toplamda farklılıklar olabilmektedir.

Dört kişilik bir ailede her ferdin sağlıklı beslenmesi için alması gereken gıdaların minimum maliyeti yaşa ve ürün grubuna göre farklılık gösteriyor. Günlük harcamalarda Aralık 2019'da en yüksek maliyet grubunu peynir/çökelek grubu 18.33 TL'lik harcama gereksinimi ile oluşturdu. Et, tavuk ve balık grubu için yapılması gereken minimum harcama tutarı ise 13.97 TL oldu. Süt ve yoğurt için yapılması gereken harcama tutarı 9.39, sebze ve meyve için yapılması gereken harcama miktarı 10,21 TL, ekmek için yapılması gereken harcama tutarı günlük 4.64 TL'dir. Katı yağ 3.88 TL'lik, sıvı yağ ise 1.35 TL'lik masraf yapılması gereken ürün gruplarıdır. Yumurta için 0.92, şeker, bal, reçel ve pekmez için ise 3.54 TL harcama yapılması gerekmektedir.

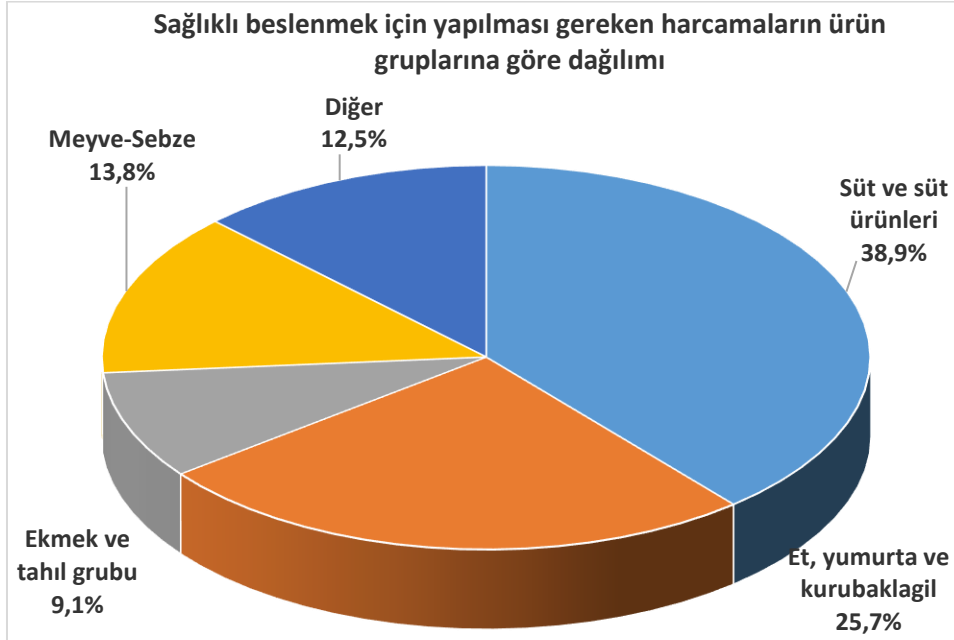
Tablo 29: Gıdaların Yaş Gruplarına Göre Günlük Maliyeti (TL)

Gruplar	TL OLARAK İHTİYAÇLAR				
	4-6 Yaş	10-18 yaş	Yetişkin erkek	Yetişkin kadın	Toplam
1.grup					
Süt, yoğurt	2,06	2,64	2,35	2,35	9,39
Peynir, çökelek	5,09	5,09	4,07	4,07	18,33
2. grup					
Et, tavuk, balık	1,64	4,11	4,11	4,11	13,97
Yumurta	0,37	0,18	0,18	0,18	0,92
Kurubaklagil	0,28	0,38	0,85	0,85	2,36
3. grup					
Sebze, meyve	1,53	2,55	3,06	3,06	10,21
4.grup					
Ekmek	0,58	1,45	1,74	0,87	4,64
Pirinç, bulgur, makarna, un	0,33	0,65	0,52	0,49	1,99
Katı yağ	0,49	1,46	0,97	0,97	3,88
Sıvı yağ	0,17	0,50	0,34	0,34	1,35
Yağlı tohum	0,57	0,57	0,28	0,57	1,99
Şeker	0,16	0,22	0,16	0,16	0,70
Bal, pekmez, reçel vb.	0,63	0,95	0,63	0,63	2,84
Toplam	13,90	20,75	19,28	18,66	72,58

Daha dar bir gruplandırmaya göre harcamalarda süt ve süt ürünlerinin payı yüzde 38.2 ile en yüksek paya sahiptir. Sebze ve meyvenin harcamalar içindeki payı yüzde 14.1 olmuştur. Et, yumurta ve kurubaklagil grubunun payı yüzde 26.5 ile ikinci sıradadır.

Grafik 23: Yapılması Gereken Harcamaların Ürün Gruplarına Göre Dağılımı

Açlık sınırı İstanbul, İzmir ve Ankara için de hesaplamıştır. Buna göre sağlıklı beslenmenin maliyetinin en yüksek olduğu il 2.370 TL ile İzmir olurken, İstanbul'da sağlıklı beslenmenin maliyeti 2.313 TL, Ankara'da ise 2.125 TL'dir.

Açlık sınırı 2003 yılı Aralık ayında 470 TL idi. Buna göre 16 yılda açlık sınırındaki artış yaklaşık 4.61 kat oldu. Aynı dönemde resmi enflasyondaki artış ise 4.23 kat olarak gerçekleşti. Bu süreçte açlık sınırındaki artış enflasyondaki artıştan yüzde 9 daha fazla gerçekleşti.

Asgari ücretli, ilk zamlı maaşını şubat ayında alacak. Asgari Geçim İndirimi (AGİ) hariç asgari ücret 2.104 TL olacak. Buna göre AGİ'siz asgari ücret daha şimdiden açlık sınırının altında kalıyor. Kasım 2019 dönemi için açlık sınırı 2.076, yoksulluk sınırı 7.181 TL idi. Bir aylık dönemde açlık sınırı 102, yoksulluk sınırı 351 TL artış kaydetti. AGİ dahil asgari ücretteki artış ise 304 TL.

Ara bir değerlendirme yaparsak;

- Üretimde ve satışlarda yaşanan kısmi düşüşe rağmen kar oranlarında düşüş söz konusu değildir. Toplam karlarda ise sektörler göre farklılık söz konusudur. 2018 yılı için özel sektörde karlılık oranları ise son 8 yılın en yüksek düzeylerinde görülmektedir. 2019 yılı verileri açısından da karlılık düzeylerinde bir toparlanma yaşanmaktadır. Bu verilerde esneklik başlığı altında uygulamaya konulan işgücü programlarının da etkisi bulunmaktadır. Kısa çalışma uygulaması ile onbinlerce işçinin ücreti işsizlik sigortası fonundan ödenmiştir. İşbaşı eğitim ve stajyerlik uygulamalarının yaygınlaşması işgücü ihtiyacını sınırlandırmıştır. Kimi büyük firmalarda işlerde azalmanın olduğu gerekçesi

ile işten çıkartmalar yaşanmıştır. Bunun yanında ücretsiz izinler, zorunlu izne çıkartmalar gibi uygulamalar, kısmi ekonomik sıkıntıların işletmeler açısından etkilerini sınırlandırmıştır.

- Bu koşullarında emek verimliliğinde de artış yaşanmıştır. İstihdamdaki daralmaya karşın işçi başına yapılan üretim artmıştır. Bunu hem işgücü verimliliği değerlerinden hem de işgücü ödemelerinin katma değer içindeki payındaki hareketten görmek mümkündür. Nitekim sanayide reel birim ücretler USD ve Euro bazında ciddi bir gerileme yaşamıştır.
- Eurostat ve TÜİK verileri üzerinden değerlendirdiğimizde işgücü ödemelerinin toplam üretimdeki payının en düşük olduğu ülkelerden biri Türkiye'dir. Bu durumun dövizdeki hareketten sonra daha da net bir hale geldiği açıktır.
- Enflasyonun hesaplama yönteminin ve madde ağırlıklarının, işçilerin gerçekliği ile bağdaşmadığı, siyasal iktidara enflasyona özellikle ücret artış dönemlerinde önemli müdahale olanakları tanıdığı, sokaktaki enflasyon-gerçek enflasyon tartışmaları ile kamuoyunun gündemindedir. Bu tartışmanın gerçekçi boyutlarının olduğu görülmektedir. Enflasyon odaklı artışlar, işçilerin temel harcama kalemlerinde alım gücünü koruyamamaktadır.
- Türkiye'de 4 kişilik bir ailenin sağlıklı beslenmek için yapması gereken minimum harcama tutarı asgari ücret seviyesindedir. Bu tutar sadece beslenmek için gerekli tutardır. Buna karşın barınma, ısınma, giyinme, kültür, eğitim ve sosyal hayat, ulaşım gibi temel konularla birlikte bu rakam 7 bin 532 TL seviyesine yakındır. Bu Birleşik Metal'in örgütlü olduğu MESS işyerlerindeki ücret ortalamasının yaklaşık iki katıdır.

Bütün bu veriler sendikamızın taleplerinin gerekçeleri olarak görülmelidir.

8) TÜRKİYE’DE İŞÇİLERİN İŞE DEVAMSIZLIK DURUMU

MESS’in bu dönemki talepleri arasında ikramiyelerin fiili çalışmaya bağlı olarak ödenmesi de yer almaktadır. MESS, bu teklifini devamsızlığın arttığı, fazla rapor alındığı gerekçesine dayandırmaktadır.

MESS’in teklifine göre, işçilerin 20 günden daha az rapor alması, mazeret izni almaları halinde ikramiye ödemesinin yapılmamasıdır. Bunun doğal sonucu işçilerin gelirlerinin azalmasıdır. İşverenler, bu baskı sonucu işçilerin daha az rapor alacaklarını ve daha az mazeret izni kullanacaklarını beklemektedir.

Birincisi, böylesi bir uygulama nedeniyle işçiler zaten yeterli olmayan gelirlerinin azalmaması için daha az rapor alabilirler. Bu tür bir uygulama sonrası işçilerin belirli bir hastalık düzeyine kadar, rahatsızlıklarının fiilen çalışmalarına engel olması aşamasına kadar rapor almamaları olasıdır. Böylesi bir uygulamanın söz konusu olması halinde, işçiler henüz rahatsızlıklarının başında tedavi olmayacak, tedavi için hastaneye gitmeyecek veya rapor almayacak, hastalıklarının ileri bir aşamasında ve tedavilerinin de giderek zorlaştığı ve çalışmanın artık mümkün olamayacağı bir aşamada rapor almaları söz konusu olacaktır. MESS’in böylesi bir sonuca yol açacak uygulamayı talep etmesi ne kadar insanidir.

İkinci olarak, Türkiye’de devamsızlıkların, işe gelmemenin fazla olduğu belirtilmektedir. Konuyla ilgili olarak gerek OECD gerekse de Dünya Sağlık Örgütü verilerine bakıldığında işe devam etmemenin, bir başka deyimle herhangi bir nedenle işe gitmemenin diğer ülkelere göre fazla olmadığı görülmektedir.

Devamsızlık nedeniyle kaybolan gün sayısı olarak OECD verileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında, 27 ülke arasında en az rapor olan ülkenin Türkiye olduğu görülmektedir.

Tablo 30: Çeşitli Ülkelerde Devamsızlık Gün Sayısı (2017)

Almanya	18,3
Çekya	15,6
Belçika	13,8
Lüksemburg	11,4
Hollanda	10
İrlanda	9,9
Avusturya	9,7
İsviçre	9,2
Finlandiya	9
Litvanya	8,8
Estonya	8,7
Macaristan	8,6
Danimarka	8,3
Kanada	8
Fransa	8
Şili	7,8
Estonya	7,1
İngiltere	4,1
İsrail	3,8
ABD	3,6
Türkiye	2,5
Güney Kore	1,9

Kaynak: OECD

Tabloya bakıldığında, Türkiye’de bir işçi yılda sadece 2,5 gün devamsızlık yaparken, yılda 18 işe gitmeyen ülke işçileri olduğu görülmektedir.

Konuyla ilgili diğer bir kaynak ise Dünya Sağlık Örgütü’dür. Dünya Sağlık Örgütü verilerine baktığımızda da aynı sonuca ulaştığımız görülmektedir. Aynı OECD verilerinde olduğu gibi hastalık nedeniyle yapılan devamsızlıkta, yılda çalışan başına düşen gün sayısında yine diğer ülkelere çok geride kalmaktayız.

Tablo 31: Hastalık Nedeniyle Devamsızlıkta Yılda Çalışan Başına Düşen Gün Sayısı

ALMANYA	18,4
NORVEÇ	16,4
SLOVAKYA	15,6
ÇEK CUMHURİYETİ	13,5
POLONYA	13,4
SLOVENYA	12,2
LÜKSEMBURG	12
BELARUS	10,8
ÖZBEKİSTAN	10,7
AVUSTURYA	10,5
HIRVATİSTAN	10,3
HOLLANDA	10
LİTVANYA	8,5
FRANSA	8,3
ESTONYA	8,1
DANİMARKA	8
ROMANYA	8
MACARİSTAN	7,2
RUSYA	6,4
SAN MARINO	6,2
MALTA	5,3
İSRAİL	4,9
İNGİLTERE	4,3
TÜRKİYE	3
AB ÜYELERİ	11,8

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü

Dünya Sağlık Örgütü verilerinden de görüleceği üzere AB ülkelerinde yıllık devamsızlık ortalamada 11,8 gün iken Türkiye de yılda sadece 3 gündür.

Dolayısıyla, gerek OECD gerekse de Dünya Sağlık Örgütü verilerine baktığımızda rapor alma ve devamsızlık sürelerinin Türkiye’de yüksek olmadığı tersine diğer ülkelere göre düşük olduğu görülmektedir.

9) GELİR VERGİSİ

Vergi Sistemleri kapitalizme özgü sistemler olmamakla birlikte en modern halini kapitalist üretim sistemi ve sosyal devlet ile birlikte almıştır. Sosyal devlet uygulaması ile birlikte verginin amaçlarından biri gelir transferi olarak daha fazla kazananın yoksun olana bir aktarma, sosyal vicdanı ve sosyal korunmayı gerçekleştirmenin bir aracı olarak tarif edebiliriz.

Vergi en geniş anlamıyla devletin vatandaşlar tarafından, mal ve hizmet üretmek için finanse edilmesi anlamına gelmektedir. Kamu maliyesi açısından vergi devlet maliyesinin olmazsa olmaz gelirlerinden birini oluşturmaktadır. Vergilemede kaynakların kişilerden ya da ekonomik birimlerden devlete transferi söz konusudur.

Sosyal devlet açısından vergi, devletin gelir sağlamanın yanında sosyal politikalarla sosyal adaletin sağlanmasının bir yolu, zorunlu gelir transferinin bir parçasıdır.

Sosyal Politika vergi sistemleri Sosyal devlet uygulamalarının kurumsallaşması ile birlikte yoksun olana bir gelir transferi anlamını kazanmıştır. Özellikle 1950’li yıllardan sonra, toplumsal dışlanmaya maruz kalmış dezavantajlı grupların, toplumsal içerme ile topluma dahil edilmesi çalışmalarının temelinde “vergi adaleti” kavramını bulabiliriz. En yalın anlamıyla vergi adaleti çok kazananın, vergi yoluyla az veya hiç kazanamayana refah aktarımını temele almaktadır.

Gelir vergisi özellikle çok kazananın, az kazananın doğru gelir transferinin en önemli araçlarından biridir. Birikimsel olarak ve dilimli artan oran ile artması belli ücret gruplarına göre düzenlenmiş olması vergi adaletin sağlanması açısından önemlidir. Yani gelir dilimlerine göre vergi uygulaması çok kazananın çok vergi ödemesi az kazananın az vergi ödemesi ve refahı paylaşması anlamına gelmektedir.

Gelir Vergisi Uygulamaları

Asgari Ücretin belirlenmesinden sonra Hazine ve Maliye Bakanlığının Gelir Vergisi Tebliği 27 Aralık 2019 tarihinde yayınlandı. Buna göre gelir vergisi dilimlerinin ilk basamağı %22,22 arttırılarak 18.000 TL’den 22.000 TL’ye çıkartıldı.

Asgari Ücretin belirlenmesinden sonra Gelir Vergisi dilimleri yayımlanan tebliğ ile açıklandı. Buna göre gelir vergisi dilimleri diğer yıllara göre oldukça yüksek bir şekilde arttırıldı. Bilindiği gibi bu dilimlerin az arttırılması dolayısıyla asgari ücretliler yılın son 3 – 4 ayı gelir vergisi dilimlerinin 2. Dilimine giriyorlardı.

Yeni yapılan düzenleme ile gelir vergisi dilimleri aşağıdaki gibi belirlenmiş oldu:

Tablo 32: Yeni Gelir Vergisi Dilimleri

22.000 TL'ye kadar	% 15
49.000 TL'nin 22.000 TL'si için 3.300 TL. fazlası	% 20
120.000 TL'nin 49.000 TL'si için 8.700 TL (ücret gelirlerinde 180.000 TL'nin 49.000 TL'si için 8.700 TL), fazlası	% 27
600.000 TL'nin 120.000 TL'si için 27.870 TL. (ücret gelirlerinde 600.000 TL'nin 180.000 TL'si için 44.070 TL), fazlası	% 35
600.000 TL'den fazlasının 600.000 TL'si için 195.870 TL (ücret gelirlerinde 600.000 TL'den fazlasının 600.000 TL'si için 191.070 TL), fazlası	% 40

Yapılan bu düzenleme ile birlikte Gelir Vergisi Tarifesinin ilk dilimi %22,22 oranında arttırılmış oldu.

Tablo 33: Gelir Vergisi Dilimlerinde ki Artış

2019 Gelir Vergisi Dilimleri		2020 Gelir Vergisi Dilimleri		artış oranı
18.000 TL'ye kadar	15%	22.000 TL'ye kadar	15%	22,22%
40.000 TL'nin 18.000 TL'si için 2.700 TL, fazlası	20%	49.000 TL'nin 22.000 TL'si için 3.300 TL. fazlası	20%	22,50%
98.000 TL'nin 40.000 TL'si için 7.100 TL, (ücret gelirlerinde 148.000 TL'nin 40.000 TL'si için 7.100 TL), fazlası	27%	120.000 TL'nin 49.000 TL'si için 8.700 TL (ücret gelirlerinde 180.000 TL'nin 49.000 TL'si için 8.700 TL), fazlası	27%	22,45%
500.000 TL'den fazlasının 98.000 TL'si için 22.760 TL, fazlası	35%	600.000 TL'nin 120.000 TL'si için 27.870 TL. (ücret gelirlerinde 600.000 TL'nin 180.000 TL'si için 44.070 TL), fazlası	35%	20,00%
500.000 TL'den fazlasının 98.000 TL'si için 22.760 TL, fazlası	40%	600.000 TL'den fazlasının 600.000 TL'si için 195.870 TL (ücret gelirlerinde 600.000 TL'den fazlasının 600.000 TL'si için 191.070 TL), fazlası	40%	20,00%

Bilindiği gibi Gelir Vergisi daha çok kazananın çok vergi alınmasına yönelik bir vergi sistemidir. Bu bağlamda farklı gelir grubunda olan kişilerin gelirine göre vergilendirilmesi amaçlanmaktadır. Ancak son 20 yıldır yapılan Gelir Vergisi düzenlemeleri ile birlikte Gelir Vergisi daha az kazananın sırtına yüklenmiştir. Bu son yapılan düzenleme ile birlikte Asgari Ücretli bir işçi Eylül ayında Gelir Vergisi'nin 2. dilimine girmektedir. Aşağıdaki tabloda bekar bir işçinin eline geçen ücret gösterilmiştir. Tabloya göre Asgari ücret ile çalışan bekar bir işçi Eylül ayından itibaren gelir vergisinin %20'lik dilimine girmektedir.

Tablo 34: Bekar Bir Asgari Ücretlinin Yıl İçinde Eline Gececek Miktar

	Brüt Saat Ücret	Brüt Ücret	%14 SGK İşçi Payı Kesintisi	%1 İşsizlik Fonu İşçi Payı Kesintisi	Gelir Vergisi Dilimi	Gelir Vergisi	Damga Vergisi (%0,759)	Net Ücret	Evli, Eşi çalışmayan, Çocuksuz bir işçinin AGİ'si	Asgari ücrete AGİ Tamamlaması	Ele Geçen Asgari Ücret
OCAK	13,08	2943,00	412,02	29,43	15	375,23	22,34	2103,98	220,73	0,00	2324,71
ŞUBAT	13,08	2943,00	412,02	29,43	15	375,23	22,34	2103,98	220,73	0,00	2324,71
MART	13,08	2943,00	412,02	29,43	15	375,23	22,34	2103,98	220,73	0,00	2324,71
NİSAN	13,08	2943,00	412,02	29,43	15	375,23	22,34	2103,98	220,73	0,00	2324,71
MAYIS	13,08	2943,00	412,02	29,43	15	375,23	22,34	2103,98	220,73	0,00	2324,71
HAZİRAN	13,08	2943,00	412,02	29,43	15	375,23	22,34	2103,98	220,73	0,00	2324,71
TEMMUZ	13,08	2943,00	412,02	29,43	15	375,23	22,34	2103,98	220,73	0,00	2324,71
AĞUSTOS	13,08	2943,00	412,02	29,43	15	375,23	22,34	2103,98	220,73	0,00	2324,71
EYLÜL	13,08	2943,00	412,02	29,43	20	400,93	22,34	2078,28	220,73	25,70	2324,71
EKİM	13,08	2943,00	412,02	29,43	20	500,31	22,34	1978,90	220,73	125,08	2324,71
KASIM	13,08	2943,00	412,02	29,43	20	500,31	22,34	1978,90	220,73	125,08	2324,71
ARALIK	13,08	2943,00	412,02	29,43	20	500,31	22,34	1978,90	220,73	125,08	2324,71
TOPLAM		35.316,00	4.944,24	353,16	200,00	4.903,72	268,05	24.846,83	2.648,70	400,93	27.896,46

Asgari ücret ülkedeki en düşük ücreti belirlenmektedir. Bu yüzden Asgari Ücretlinin gelir vergisine takılması sadece ve sadece hükümetin gelir vergisini “tabana yayması” ile açıklanabilir. Yani bu bilinçli bir tercihtir. Gelir vergisi zenginden daha çok vergi alınması daha düşük gelirliden daha az vergi alınması amacından çıkmış, düşük ücretliden nasıl vergi alırız sistemine dönüşmüştür. Aşağıdaki tabloda yıllar içinde Gelir vergisinin ilk diliminden (%15) ikinci dilime(%20) geçiş sınırının artış oranları verilmektedir.

Tablo 35: Yıllara Göre Gelir Vergisinin İlk Diliminin Değişimi Ve Enflasyon Oranları

Yıl	Gelir Vergisi Oranın İlk Dilimi	En Düşük Gelir Vergisi Diliminden Bir Üst Gelir Vergisine Geçme Sınırı (MEVCUT)	Gelir Vergisi'nin ilk diliminin Arttırılma oranlaro	TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİ (Gerçekleşen Enflasyon)	TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİ BAZ YILI	En Düşük Gelir Vergisi Diliminden Bir Üst Gelir Vergisine Geçme Sınırı (ENFLASYON ORANINDA ARTTIRILSAYDI)
1999	15	2.000	25,00%	68,79%	1994=100	2.000
2000	15	2.500	12,00%	39,03%	1994=100	3.376
2001	15	2.800	35,71%	68,53%	1994=100	4.694
2002	15	3.800	31,58%	29,75%	1994=100	7.910
2003	15	5.000	20,00%	18,36%	1994=100	10.263
2004	15	6.000	10,00%	9,35%	2003=100	12.147
2005	15	6.600	6,06%	7,72%	2003=100	13.283
2006	15	7.000	7,14%	9,65%	2003=100	14.308
2007	15	7.500	4,00%	8,39%	2003=100	15.690
2008	15	7.800	11,54%	10,06%	2003=100	17.006
2009	15	8.700	1,15%	6,53%	2003=100	18.717
2010	15	8.800	6,82%	6,40%	2003=100	19.938
2011	15	9.400	6,38%	10,45%	2003=100	21.215
2012	15	10.000	7,00%	6,16%	2003=100	23.431
2013	15	10.700	2,80%	7,40%	2003=100	24.875
2014	15	11.000	9,09%	8,17%	2003=100	26.716
2015	15	12.000	5,00%	8,81%	2003=100	28.899
2016	15	12.600	3,17%	8,53%	2003=100	31.445
2017	15	13.000	13,85%	11,92%	2003=100	34.128
2018	15	14.800	21,62%	20,30%	2003=100	38.196
2019	15	18.000	22,22%	11,84%	2003=101	45.950
2020	15	22.000				51.391

* 2005 yılında TL'den 6 sıfır atılmasından önceki değerler 6 sıfır atıldıktan sonra ki değerlere benzetilmiştir.

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi Gelir Vergisinin ilk diliminin sınırı bilinçli olarak düşürülmüştür. Bunun sonucu olarak da asgari ücretli bile Eylül ayında gelir vergisi dilimine girmeye başlamıştır. Eğer Gelir vergisi dilimi TÜİK'in açıkladığı enflasyon oranında arttırılsaydı, Gelir Vergisinin ilk dilimi 51.400 TL civarında olacaktı. Ancak görüldüğü gibi bugün ancak gelir vergisinin 2. Diliminin sınırı 49.000 TL'dir. Bu çarpıcı veriden de anlaşılacağı gibi, gelir vergisi dilimleri kasıtlı olarak böyle düzenlenmekte ve düşürülmektedir.

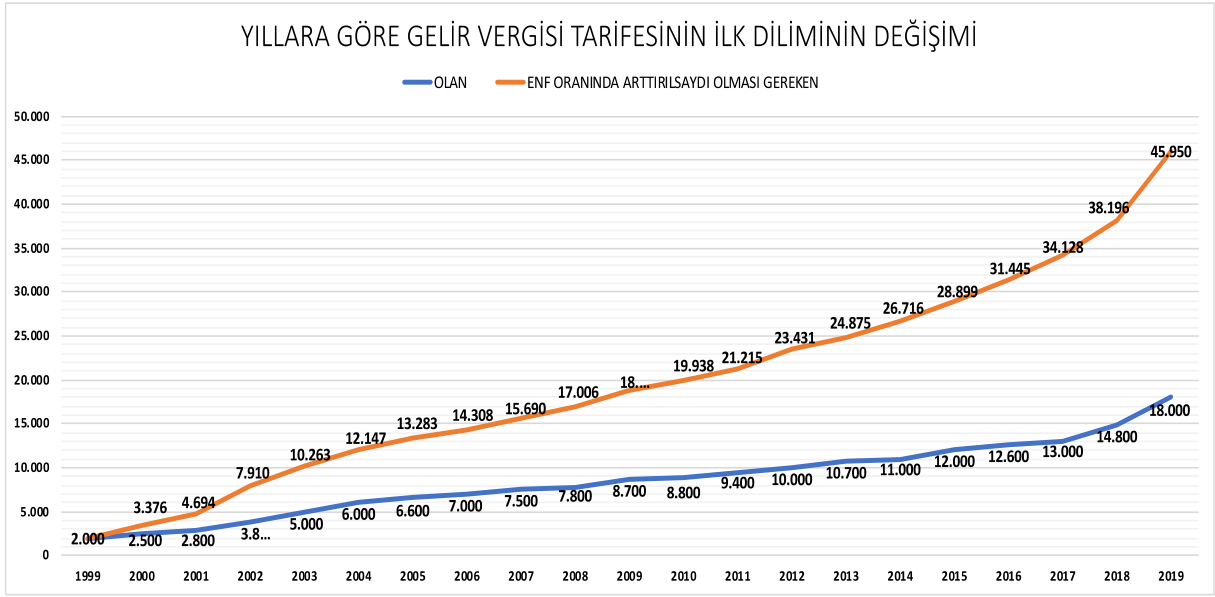
Tablo 36: Yıllara Göre Gelir Vergisi Tarifesinin ilk dilimi ve Asgari Ücrete oranı

Yıl	Gelir Vergisi Oranın İlk Dilimi	En Düşük Gelir Vergisi Diliminden Bir Üst Gelir Vergisine Geçme Sınırı (MEVCUT)	BRÜT ASGARİ ÜCRET	ilk dilimin kaç katı
1999	15	2.000	78,08	25,62
2000	15	2.500	109,80	22,77
2001	15	2.800	139,95	20,01
2002	15	3.800	222,00	17,12
2003	15	5.000	306,00	16,34
2004	15	6.000	423,00	14,18
2005	15	6.600	488,70	13,51
2006	15	7.000	531,00	13,18
2007	15	7.500	562,50	13,33
2008	15	7.800	608,40	12,82
2009	15	8.700	666,00	13,06
2010	15	8.800	729,00	12,07
2011	15	9.400	796,50	11,80
2012	15	10.000	886,50	11,28
2013	15	10.700	978,60	10,93
2014	15	11.000	1071,00	10,27
2015	15	12.000	1201,50	9,99
2016	15	12.600	1647,00	7,65
2017	15	13.000	1777,50	7,31
2018	15	14.800	2029,50	7,29
2019	15	18.000	2558,40	7,04
2020	15	22.000	2943,00	7,48

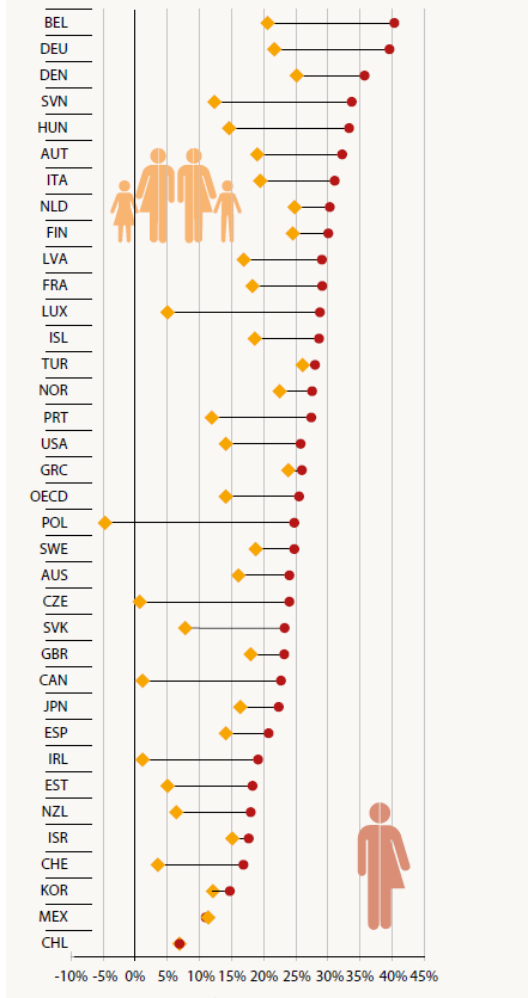
* 2005 yılında TL'den 6 sıfır atılmasından önceki değerler 6 sıfır atıldıktan sonra ki değerlere benzetilmiştir.

Yukarıda ki tabloda da açıkça görüldüğü gibi gelir vergisi Tarifesinin ilk diliminin sınırı düşürülmüştür. Asgari ücretliler 2011 yılından itibaren 2. Dilime yıl içinde girmeye başlamışlar, 2013, 2014 ve 2015 yıllarında gelir vergisi kesintisi önemli ölçüde hissedilmeye başlanmış, asgari ücretli Kasım ayından itibaren gelir vergisi dilimine girmeye başlamışken 2016, 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarında Eylül ayında Gelir Vergisi dilimine girmektedir.

Grafik 12: Yıllara Göre Gelir Vergisi Tarifesinin İlk Diliminin Değişimi

Grafikte de gösterildiği gibi 2019 dönemi Gelir vergisi dilimi 18.000 TL'dir. Eğer gelir vergisi dilimleri 1999'dan itibaren TÜİK'in Açıkladığı enflasyon oranında arttırılsaydı bugün 45.950 TL olması gerekmektedir.

OECD ülkeleri içinde ücretlerde vergi oranı en yüksek ülke Türkiye

OECD tarafından yıllık olarak yapılan Ücretleri Vergilendirmek 2018 (Taxing Wages 2018) başlıklı araştırmaya göre, OECD ülkeleri içinde, iki çocuğu olan ve ailede bir kişinin çalıştığı bir aile göz önünde bulundurulduğunda, 35 OECD ülkesi içinde ortalama yüzde 25,9 ile en yüksek vergi oranına sahip ülke Türkiye oldu.

10) ARA DİNLENMELERİ

İşçiler öğle yemeği molası olarak ifade edilen ve kanunda “kanuni ara dinlenmesi” olarak geçen sürenin dışında çok sayıda işyerinde ayrıca bir dinlenme hakkına sahip değil. Ara dinlenme molalarının olmaması, iş kazalarına yol açtığı gibi, üzere işçinin sigara gibi bazı temel ihtiyaçlarını da karşılamak için zorunlu, insani sürelerdir.

Bu nedenle, Sendikamız öğle yemeği molasından önce ve sonra 15'er dakikalık ücretli ara dinlenmesi talep etmektedir.

Tablo 37: Çeşitli Ülkelerde Ara Dinlenme Süreleri

Fabrika ve Şehir	Dinlenme ve yemek araları (Dakika olarak)	Ücretlilik Durumu
A.1 Poyssi'deki PSA (Peugeot-Citroen tesisi), Fransa	21 (13+8)	Ücretli
A.2 Mullhouse'daki PSA (Peugeot-Citroen tesisi), Fransa	31 (10+21 kantin)	Ücretli
B.1 Douai'deki Renault tesisi, Fransa	30 (3X5 + 15 kantin)	Ücretli
B.2 Renault - Dacia di Pitesti, Romanya	40 (10+10+20 kantin)	Ücretli
C.1 FIAT - Cassino, İtalya	60 (3X10+30 kantin)	Ücretli
C.2 FIAT - Pamigliaono, İtalya	60 (3X10+30 kantin)	Ücretli
C.3 FIAT - Tychy, Polonya	55 (10+15+30 kantin)	Ücretli
D.1 Volkswagen - Hannover, Almanya	71 (20+21 +30 kantin)	21 dak. ücretsiz
D.2 Volkswagen SEAT, Barcelona (İspanya)	40 (10+10+20 kantin)	Ücretli

Tablodan da görüleceği üzere, otomotiv ana sanayindeki çeşitli ülkelerde dinlenme süreleri Türkiye'den çok daha fazladır.

- Molalar günlük çalışmayı bölen değil, motivasyonu artıran bir unsurdur.
- Molalar verimliliği artırır
- Çalışanın biyolojik yapısı ve ihtiyaçları dikkate alınmak durumundadır
- Yetişkinlerde odaklanma süresi 20-30 dakika arası olmakla birlikte bu süre kişinin yaptığı işe duyduğu ilgiyle 45-50 dakikaya çıkabilir. Odaklanma süresinin uzaması iş kazalarını artırır.
- Çok uzun çalışma saatleri, stres düzeyini artırdığından, hem kişisel sağlığı hem de iş güvenliğini olumsuz yönde etkiliyor.

- Sürekli uzun çalışma saatlerine maruz kalmak, neden olduğu yüksek stres seviyelerinden dolayı ciddi sağlık sorunlarını beraberinde getirebiliyor, hatta kimi zaman insanları intihara bile sürüklüyor .
- Japonca'da 'fazla çalışmaktan kaynaklanan ölüm' anlamın gelen '*karoshi*' ve intiharlar.
- Güney Kore'de 67.471 kişi üzerinde yapılan bir araştırma, haftalık 60 saatin üzerine çıkan çalışma saatlerinin çalışanların %30'unda intihar düşüncesini tetiklediğini ortaya çıkardı.
- Fransa'da yapılan bir araştırmaya göre uzun çalışma saatlerinin fel riskini artırıyor
- Araştırmaya göre uzun saatler boyunca çalışan insanların fel geçirme olasılığı diğerlerine kıyasla yüzde 29 daha fazla.
- Yeni Zelanda'da ise bir şirket çalışanlarını haftada dört gün çalıştırmayı denedi ve çalışanların stres seviyesinin düştüğünü, iş memnuniyetinin arttığını ve iş-yaşam dengesinde gelişme görüldüğünü ifade etti.
- Haftada 4 gün çalışılan Microsoft'un Japonya'da verimi yüzde 40 arttı.
- Avustralya'da yapılan bir araştırmaya göre ise, çalışma saatleri arttıka iş yerinde memnuniyetin ve motivasyonun azaldığı ve yaşam kalitelerinde düşüş olduğu gözlemlendi.
- OECD verilerine göre de uzun çalışma saatleri olan ülkeler genellikle çalışma saati başına üretkenlik ve kişi başına düşen milli gelir alanlarında düşük oranlar gösteriyor.

11) SENDİKAMIZIN TOPLU SÖZLEŞME TEKLİFİ

Sendikamızın TİS teklifi toplam 95 maddedir. Teklifimiz, 79 asıl madde, 5 geçici madde, 8 Ek madde ve 3 yönetmelikten oluşmaktadır.

2 Yıllık Toplu Sözleşme

Toplu sözleşme teklifimiz 2 yıllık olup, 1 Eylül 2019 ile 31 Ağustos 2021 dönemini kapsamaktadır. Yürürlük süresi, bir başka deyimle toplu sözleşmenin kaç yıllık olacağı Sendikamızın en fazla önem verdiği konudur. Çünkü metal işkolunda ücretlere 6'şar aylık dönemler halinde zam yapılmaktadır. Ücret zam pazarlığının esasını da ilk 6 aylık dönem oluşturmaktadır. Bir başka deyimle, işçiler ücret zammını esas olarak ilk 6 aylık dönemde almaktadırlar. Bu nedenle ilk 6 aylık dönem ne kadar geciktirilirse, işçilerin cebine girecek para da o kadar az olacaktır. Bu nedendir ki, işverenler toplu sözleşme 3 yıllık olsun demekte, böylece, ücret zammını daha az vermenin hesabını yapmaktadırlar.

Ücret Teklifimiz

Ücret teklifimiz 2 bölümden oluşmaktadır.

İlk defa işe girecek bir metal işçisinin ücretinin asgari ücretin yüzde 15 oranında artırılarak uygulanmasını teklif ediyoruz.

Halen çalışanlar için ise, ücretlere öncelikle yüzde 10 zam yapılması, ardından da saat ücretlerine 3,80 TL eklenmesini talep ediyoruz.

Teklifimizin parasal karşılığı ortalamada ilk 6 aylık dönem için yüzde 34,2'dir. Bu oran ilk 6 aylık dönem için ikramiye dahil net 1.152 TL'ye denk gelmektedir. Diğer altışar aylık zam dönemleri içinse,

2. altı aylık dönemde enflasyon oranına 4 puan eklenmesi şeklinde,
  3. altı aylık dönemde enflasyon oranına 5 puan eklenmesi şeklinde,
  4. altı aylık dönemde enflasyon oranına 4 puan eklenmesi şeklinde,
- ücret artışları teklif etmekteyiz.

Sosyal Haklar Teklifimiz

Metal işçilerine ödenen sosyal hakların ücret içerisindeki payı giderek düşmekte, ödeme yapılması gereken nedenle, yapılan ödeme arasında bir bağ kalmamaktadır.

Örneğin, bayramlarda metal işçilerine net 215 TL ile 481 TL arasında değişen miktarlarda bayram ödemesi yapılmaktadır. Bu tutar, bir işçinin ailesiyle birlikte yakınlarını görmek için başka bir kente gitmesi halinde yol ücretini bile karşılamaktan uzaktır.

Aynı şekilde çocuklar için yapılan aylık ödeme net 10 TL ile net 12 TL arasında değişmektedir. Dolayısıyla sosyal ödemelerdeki bu adaletsizliğin giderilmesi ve yükseltilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu nedenle, sosyal haklarda ortalama yüzde 55 oranında artış teklif ediyoruz. Ayrıca, Kurban Bayramı için ayrımsız tüm metal işçilerine 1.600 TL'lik Kurban parası ödemesini teklif ediyoruz.

Sosyal hakların ikinci yılı için ise enflasyon artışı 5 puan artış teklif ediyoruz.

Değişiklik Talep Ettiğimiz İdari Maddelerden Bazılar Şunlardır:

- Grup toplu iş sözleşmesindeki birçok maddede “kanun uygulanır” ibaresi yer almaktadır. Bu durum, iş kanununda yapılacak olası bir değişikliğin kendiliğinden sözleşme hükmü olması ve uygulanması demektir. Oysa taraflar bugünkü koşullarda karşılıklı olarak anlaşmaktadırlar ve bu anlaşma ne ise onun açık olarak yazılması gereklidir. Bu nedenle, Sendikamız “kanun uygulanır” ibaresi geçen tüm maddelerde değişiklik talep etmektedir.
- Toplu sözleşmeden sendika üyesi olabilen tüm işçiler ayrımsız yararlanmalıdır. Bu nedenle TİS hakkını sınırlayan kapsam maddesi daraltılmıştır.
- Ağır çalışma koşullarının olduğu işkolumuzda çalışma süreleri kısaltılmalıdır. Türkiye OECD ülkeleri içinde en fazla çalışma sürelerine sahip ülkelerden birisidir.

Başta otomotiv sektörü olmak üzere, metal işkolunda çalışma sürelerini çağdaş sanayileşmiş ülkeler düzeyine getirilmesi mücadelesini vereceğiz. Bu nedenle haftalık 45 saat olan çalışma süresinin ücretler düşürülmeden 37,5 saate düşürülmesi teklif ediyoruz. Böylece, yeni istihdam alanları da yaratılacaktır. Ayrıca, işçilerin hafta tatillerini ailelere ile birlikte geçirmelerini sağlamak amacıyla cumartesi ve pazar gününü hafta tatili olarak teklif ediyoruz.

- İşyerlerinde özel istihdam büroları aracılığı ile ya da herhangi bir ad altında geçici süreli (belirli süreli) işçi çalıştırılmasını engelleyici hüküm teklif ediyoruz. İşçilerin iş olunca işe alınması, birkaç ay sonra da işten atılması sona erdirilmelidir.
- İşçiler genelde normal ücretleri ile geçinemedikleri için, kimi zaman da işverenlerin talep ve baskısıyla fazla çalışma yapmak zorunda kalmaktadırlar. Ancak, fazla mesai ücretleri düşüktür. Bu nedenle, hafta tatillerinde evde dinlenme yerine çalışmak zorunda kalan işçilerin fazla çalışma ücretleri yüzde 150,
- Yine bayramlarda dinlenemeyen, aile ve akraba ziyareti yapmak yerine çalıştırılan işçilerin ise bayram ve genel tatillerde fazla mesai ücretinin yüzde 200 (4 yevmiye) olmasını teklif ediyoruz.
- 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nün kadın işçiler için ücretli tatil olmasını talep ediyoruz.
- 3 Aralık Dünya Engelliler gününün engelli kadrosunda çalışanlar için ücretli izin günü olmasını talep ediyoruz.

Burada teklif ettiğimiz kimi maddelerin grup sözleşmesi dışında ki bir çok yerde sözleşme maddesi haline getirildiğini de özellikle belirtmek isteriz

- Gece çalışmanın zorluğu ve yıpratıcılığı göz önüne alınarak gece zammının yüzde 10'dan yüzde 20'ye yükseltilmesini talep ediyoruz.
- Ağır çalışma koşullarında ömrünü tüketen işçilerin yıllık ücretli izin sürelerinin her dilim için 2'şer gün artırılmasını talep ediyoruz.
- Günlük 2 defa 15'er dakikalık dinlenme süresi verilmelidir. Böylece, kısa süreli dinlenen işçilerin verimi de artacaktır.

- Vergi ödemelerinin büyük bölümünün ücretliler tarafından yapıldığı bilinmektedir. Bu da yetmezmiş gibi, işçiler, bazı zam dönemlerinde neredeyse hiç zam alamamakta, alınan ücret zamları vergi dilimlerinin yükselmesi nedeniyle devlete vergi olarak kesilmektedir. Bu nedenle, yüzde 15'i aşan gelir vergisi ödemelerinin işveren tarafından üstlenilmesi teklif edilmektedir.
- İşçiler hastalandıklarında 5 gün ve daha az süreli rapor aldıklarında ilk 2 günün ücreti ödenmemektedir. İşçiler hastalanmalarının yanı sıra bir de gelir kaybına uğramamalı, rapor alındığında Sosyal Güvenlik Kurumu'nun ödemediği ilk 2 günün ücreti işverence ödenmelidir. Ayrıca işyeri hekimlerinin verdiği istirahatler ücretli olmalıdır diyoruz.
- Kadın işçiler hayatın her alanında olduğu gibi işyerlerinde de ayrımcılığa maruz kalmakta, cinsel taciz (sözlü veya fiziksel), şiddet veya mobbinge uğramaktadırlar. Bu duruma çoğu zaman çaresizlik içinde sessiz kalmaktadırlar. Sendikamız, daha önce bir çok işyerinde teklif ettiği gibi bu dönem MESS grup sözleşmesi kapsamındaki tüm işyerlerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kurulu kurulmasını ve bu kurulun işyerinde kadına yönelik şiddete, cinsel taciz (sözlü veya fiziksel), ve mobbinge dair şikayetleri incelemesini, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine neden olan işyerindeki faktörleri belirlemek amacıyla detaylı bir risk değerlendirmesi yapılmasını, bu eşitsizlikleri oluşturan ortamın ortadan kaldırılması için çalışmalar yürütmesini, önermektedir. Kadın istihdamı konusunda da gereken hassasiyetin gösterilmesini önermektedir.
- İşçilerin sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için işyerlerinde sendikanın yetkili uzmanları da periyodik kontroller gerçekleştirilmelidir. Pratikte yapmaya başladığımız bu çalışmanın sözleşme maddesi olmasını öneriyoruz.
- İşçilere Yılbaşından ve Ramazan Bayramından önce net 500 TL'lik erzak yardımı yapılmasını teklif ediyoruz.
- Sendika üyesi işçilerin geçen dönem yararlanmaya başladıkları tamamlayıcı sağlık sigortasından işçinin eşinin ve çocuğunun da yararlanmasını talep ediyoruz.
- İşçi ücretlerinin bankada işlem görmesi nedeniyle alınan promosyonların işçilere ödenmesini teklif ediyoruz. Bazı işyerlerinde keyfi olarak yaşadığımız bu sorunun da sözleşme maddesi olarak ortadan kaldırılabileceğini düşünüyoruz.
- İşçilere işyerine düzenli bir şekilde gelmeleri halinde 15 saatlik ücret karşılığı Devam Primi verilmesini teklif ediyoruz. Bu maddemizde hali hazırda bazı işyerlerinde uygulanan ve kimi sorunların çözümünde kolaylaştırıcı bir sonuç yaratan önerimizdir.

Öğrenim gören üyelerimizin ve anasınıfında olan üye çocuklarımızın da öğrenim yardımından yararlanmasını talep ediyoruz.

MESS ile sürdürülmekte olan grup toplu sözleşmesi 186 işyeri/işletmeden yaklaşık 130 bin işçiyi doğrudan ilgilendirmektedir. Bu sözleşme sadece 130 bin metal işçisini ve onların ailelerini değil, başta sendikalı işçiler olmak üzere işçi sınıfının diğer kesimlerini de etkileme gücüne sahiptir.

Metal grup sözleşmeleri; sözleşme kapsamında işçinin çokluğu, örgütlülük düzeyi ve niteliği, MESS'in işveren örgütleri içindeki farklı durumu ve sektörün ekonomi içindeki büyüklüğü nedeniyle hep önemli olmuştur.

2015 yılı yaz aylarında yaşanan "Metal Fırtına" güncel bir mücadele dönemine işaret ederken, "DGM'yi ezdik sıra MESS'de" şiarı da metal işçilerinin tarihsel mücadelesine işaret etmektedir.

BİRLEŞİK METAL-İŞ
UNITED METALWORKERS' UNION

Bostancı Mah. E80 Yanyol Cad. No:2, 34744 Kadıköy-İstanbul Tel: 0216 3808590 Faks: 0216 3736502

 [BirlesikMetal](#) www.birlesikmetal.org